

Ватан ҳимоячилари
юртимизнинг минг
йиллик тарихи давомида
улуғланиб келган ва
шундай бўлиб қолади.

Ислом КАРИМОВ

Qutlug' ostona

"ОНА ЮРТГА ПОСБОН БЎЛАМАН!"

шундай эзгу ният билан ҳарбийлик касбини
эгаллаган ёшларимиз хизматга шай

Ватан ҳимояси — муқад-
дас бурч. Юртимиз сар-
ҳадларини, халқимизнинг
тинч ва осуда ҳаётини
ҳимоя қилишга бел бог-
лаб, масъулиятли фаоли-
ятларини бошлаш арафа-
сида турган Ўзбекистон
Мудофаа вазирлиги олий
ҳарбий таълим муассаса-

лари ҳамда ИИБ Ёнгин
хавфсизлиги мактаби би-
тирувчилари буни теран
англаб етмоқда. Юртимиз-
даги олий ҳарбий таълим
муассасаларида ташкил
этилган навбатдаги бити-
рув маросимларида ҳам
Қуролли Кучларимиз саф-
лари ҳамда ИИБ ёнгин

хавфсизлиги бўлинмала-
рига хизматга йўл олаёт-
ган лейтенантларнинг ва-
танпарвар, юқори профес-
сионал тайёргарликка эга-
лиги соҳага қаратилаётган
эътибор самараси экан-
лиги эътироф этилди.

(Давоми 5-бетда.)

ФАРЗАНДЛАР ОЛДИДАГИ МУҚАДДАС БУРЧ

Сўнгги йилларда мамла-
катимиз миқёсида 1 минг
500дан ортиқ академик ли-
цей ва касб-ҳунар коллежи
қурилган бўлса, шундан
120таси Сурхондарё вилоя-
тида жойлашган. Мактаб
таълимини ривожлантириш
давлат умуммиллий дасту-
рига кўра вилоятдаги мак-
табларнинг деярли барчаси
янги қиёфа касб этиб, за-

Билимлар беллашувининг
вилоят босқичида 10 нафар
ўқувчимиз юқори кўрсаткич-
ларга эришган бўлса, 7-
синфда ўқийдиган Назокат
Хуррамова мусобақанинг
республика босқичида мате-
матика фанидан 98,5 балл
тўплаб, энг юқори натижага
эришди.

Бугунги кунда таълим му-
ассасамиз юртимиздаги

Munosabat

энг намунали
ихтисослашти-
рилган мактаб-
интернатлари

қаторидан жой олган. Бун-
дай эътирофга лойиқ бўлиш
учун ўқувчилар иқтидорини
ривожлантиришга катта
эътибор қаратяпмиз. Маъ-
лумки, фан олимпиадалари
ва бошқа мусобақаларда
ўқувчиларнинг санокли қис-
мигина юқори ўринларни
банд этади. Бироқ ҳар бир
ўғил-қизнинг ўзига яраша
қобилияти бор. Шу боис
уларнинг истеъдодини юза-
га чиқариш мақсадида ўзи-
миз ҳам кўрик-танлов ва му-
собақалар ўтказиб турамиз.

(Давоми 2-бетда.)

ГАЗЕТАНИ
ВАРАҚЛАГАНДА:

МОНИТОРИНГ
НАТИЖАЛАРИ
ТАҲЛИЛИ

3-бет

НЕГА ШУ
БОҒЧАНИ
ТАНЛАШМОҚДА?

6-бет

Ma'rifat
Metodist

7—10-бет

РОҒУН ГЭСИ ҚУРИЛИШИ ҲАЛОКАТЛИ ОҚИБАТЛАРГА ОЛИБ КЕЛИШИ МУҚАРРАР

Мустақил халқаро экспертларнинг хулосаси шундай

Дунёнинг турли мамлакатлари
олимлари ва мутахассислари томо-
нидан Тожикистонда, Амударёнинг
юқори оқимида йирик гидроэнер-
гетика иншоотининг қурилиши на-
тижасида келиб чиқиши мумкин
бўлган оқибатларни ўрганиш да-
вом этмоқда. Ушбу қурилишнинг
минтақада яшаётган аҳоли ҳаёти
учун нақадар хавфлилиги яхши
маълум, тадқиқотчилар ўз эътибо-
рини фақат бундан катта зарар
кўрадиган муайян соҳаларга қарат-
моқда ҳамда зарарнинг қўламини
баҳоламоқда.

Бунга халқаро сув ресурслари ва

экология муҳандислиги академик
журналининг сўнгги сониди Аме-
риканинг Нью-Мексико ва Ши-
молий Дакота университетларининг
бир гуруҳ тадқиқотчилари томони-
дан тайёрланган "Роғун гидроэлек-
тростанцияси тўғрисидаги Ўзбеки-
стон қишлоқ хўжалигига таъсири"
деб номланган мақола яққол ми-
сол бўла олади.

Роғун гидроэлектростанцияси
қурилиши туфайли юзага келади-
ган сув тақчиллиги Ўзбекистон
қишлоқ хўжалигига ҳар йили 600
миллион АҚШ доллари миқдори-
да зарар етказиши, ялпи ички маҳ-

сулотнинг икки фоизга камайиши
ва 300 минг кишининг ишсиз қоли-
шига сабаб бўлиши мумкин. Ро-
ғун тўғрисида қурилишининг Ўзбе-
кистон иқтисодиётига кўрсатиши
мумкин бўлган таъсирини чуқур
таҳлил қилиб чиққан америкалик
бир гуруҳ тадқиқотчиларнинг ху-
лосаси шундай.

Тадқиқотчилар Роғун гидроэлек-
тростанцияси сув омбори сувга
тўлдирилиб, тўлиқ режимда ишла-
й бошлагач юзага келиши мумкин
бўлган икки — энг ёмон ва эҳти-
молга яқин ҳолатни баҳолаган.

(Давоми 2-бетда.)

ФАРЗАНДЛАР ОЛДИДАГИ МУҚАДДАС БУРЧ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Айни пайтда бутун диктат-этиборимизни 67 нафар 9-синф битирувчисини қизиқиши ва иқтидорига кўра ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларига йўналтиришга қаратяпмиз. Тушунтириш ишлари, мактаб психологи кўмагида ўтказилган сўровномалар асосида болалар ўз қизиқишларини янада аниқлаштириб олиб, муайян касб-хунарни танлади. Ихтисослаштирилган фанлар чуқур ўргатилаётгани туфайли келгусида билимларини янада бойитиб, олий ўқув юртлигига киришни, илм соҳасида самарали фаолият юритишни ният қилган ўқувчиларимиз талайгина. Жумладан, битирувчиларимиздан 36 нафари академик лицейларда, 31 нафари эса касб-хунар коллежларида ўқишни давом эттириш истагини билдирди.

Яқинда Юртбошимиз Халқ депутатлари Сурхондарё вилояти кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида қиз бола учун коллежда ўқиб, касб-хунарли бўлиш жуда муҳимлигини, хунарли қиз ўз меҳнати, билим ва истеъдоди билан оиласини тебратишга, фарзандларини баркамол инсон этиб тарбиялашга ҳисса қўишини алоҳида таъкидлади. Муассасамизда бу борадаги тарғибот-ташвиқот ишлари яхши йўлга қўйилган. Чеварлик, пазандалик каби тўғарақлар қизларнинг касб-хунар эгаллашга иштиёқини янада кучайтирмоқда. Улар коллежларнинг дизайнерлик, ошпазлик ва шу каби йўналишлари билан бирга, замонавий соҳаларни ҳам дадил танлаяпти. Масалан, 9-синф битирувчиси Хилола Шаметова Термиз саноат ва транспорт коллежи-

нинг автомобилларни йиғиш ва синаш бўйича техник механик бўлимига ўқишга кирмоқчи. Қизлар бирор касб-хунарнинг босидан тутгандан сўнггина турмушга чиқиш ниятида эканини билдираётгани ҳар томонлама мустаҳкам оилаларни барпо этиш, баркамол авлодни тарбиялаш борасидаги саъй-ҳаракатларимиз самарасидир.

Битирувчиларни қобилияти ва лаёқатига қараб, жамиятимизда талаб катта бўлган мутахассисликларга тенг тақсимлашга ҳаракат қилдик. Мелиорация ва сув хўжалиги коллежининг компьютер ва компьютер тизимларини созлаш, саноат ва транспорт коллежининг транспортларда ташиш ва бошқаришни ташкил этиш, авиация коллежининг ҳаво кемалари асбоблари, радио ва электр жиҳозларидан техник фойдаланиш каби камёб

йўналишларни танлаётган иқтидорли ёшларнинг кўплиги бизни қувонтиради.

Шу ўринда Президентимиз ташаббуси билан Термиз давлат университети-нинг янги биноси қад ростлаганини ҳам айтиб ўтиш ўринлидир. Энг замонавий ўқув анжомлари, асбоб-ускуналар билан таъминланган муҳташам бинонинг олдидан ўтаётган ҳар бир юртдошимиз унга фахр ва ҳайрат ила боқади. Жаҳоннинг энг нуфузли олий ўқув юртлиридаги шарт-шароитлардан яхши хабардорман. Шу боис ишонч билан айтишим мумкинки, ТерДУ ҳар жиҳатдан улар билан бўйлаша олади. Компьютер техникаси ва электрон ўқув куроллари бир нечта аудиторияларда туриб тўғридан-тўғри видеоконференция орқали маъруза тинглаш, савол-жавоблар билан дарсларда фаол иштирок этиш имконини бермоқда. Ўқув

юртида яна бир қанча қулайликлар яратилганки, буларнинг барчаси фарзандларимиз камолига хизмат қилаётир.

Энг муҳими, Юртбошимиз таъкидлаганидек, ота-оналар ҳам фарзандлар олдидagi муқаддас бурчини ҳис этиб, уларнинг таълим олиши, касб-хунарга эгаллаши учун зарур шарт-шароит яратиб беришга интиломоқда. Коллеж битирувчиларини иш билан таъминлашга давлат сиёсати даражасида этибор қаратилаётгани эса мамлакатимизда ёш авлодга кўрсатилаётган ғамхўрликнинг яна бир ифодасидир.

Шоҳида ОРИПОВА,
Термиз шаҳридаги
4-ихтисослаштирилган
давлат умумтаълим
мактаб-интернати
директори, Олий Мажлис
Сенати аъзоси,
Ўзбекистон халқ
ўқитувчиси

РОҒУН ГЭСИ ҚУРИЛИШИ ҲАЛОКАТЛИ ОҚИБАТЛАРГА ОЛИБ КЕЛИШИ МУҚАРРАР

Мустақил халқаро экспертларнинг хулосаси шундай

(Давоми.
Боши 1-бетда.)

Уларнинг маълумотларига кўра, Роғун сув омборини тўлдириш учун 12,4 йил керак бўлади. Бу даврнинг ўзи катта мураккабликларни келтириб чиқариши муқаррар. Чунки Амударё оқимининг бир қисми тўсилади ва суви мазкур сув омборига йўналтирилади. Олимларнинг фикрича, Роғун ГЭСининг асосий салбий таъсири ёз мавсумида — у сувга тўлдирилиб, қишда суви чиқариб юборилганида айниқса кучаяди.

Роғун ГЭСи электр энергиясини тўлиқ ишлаб чиқариш тартибида ишлаган пайтда ёзда Амударёнинг сув сатҳи 18 фоиз камаяди, қиш даврида эса, аксинча, 54 фоиз кўпаяди. Бу эса Ўзбекистонда май-сентябрь ойларида (суғориш мавсумида), яъни муҳим вегетация даврида кескин сув тақчиллиги юзга келиши, сентябрь-майда эса сув кўпайиб, тошқинлар рўй бериши мумкинлигидан далолатдир.

“Бу ҳолат Ўзбекистон иқтисодиётига катта зарар келтиради, яъни 506 минг

гектар ерни (суғориладиган майдоннинг қарийб 11 фоизини) қишлоқ хўжалиги оборотидан чиқариб ташлашга олиб келади. Бу эса камида 336 минг киши ишсиз қолиши мумкин, демасдир. Натижада Ўзбекистон ялпи ички маҳсулоти 2,2 фоизга қисқаради, давлат даромадлари 6,9 фоизга камаяди ва, энг ёмони, иқтисодий ўсиш ҳам пасаяди”, — деб ёзади америкалик тадқиқотчилар.

Бирок, Ўзбекистон ўз қишлоқ хўжалигида сув истеъмолини камайтиришга доир катта чоралар кўрган тақдирда ҳам, 314 минг гектар суғориладиган майдонни оборотдан чиқаришга тўғри келади. Бунинг натижасида 208 минггача аҳоли ҳаётий манбалардан узилиб қолади. Мамлакат ялпи ички маҳсулоти 1,4, бюджет даромадлари эса 4,3 фоизга камаяди.

Олимларнинг бу борадаги хулосаси аниқ — Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги ва у билан боғлиқ соҳалар, умуман мамлакат иқтисодиётига катта зарар етказилади. Яна бир хулоса шундан иборатки, Амударёнинг сув

сатҳи қиш даврида кескин кўтарилиб, қуйи оқимда жойлашган ерлар сув остида қолади. Бу Амударёнинг қуйи қисмида яшовчи аҳоли ҳаётига бевосита катта хавф солади, шунингдек, бинолар, иншоотлар, йўллар, бошқа коммуникацияларнинг вайрон бўлиши, экин майдонлари ва боғлар сув остида қолишига олиб келади.

Яна шунга таъкидлаш жоизки, ушбу тадқиқотда экологик хавфлар, шунингдек, кучли зилзилалар рўй берганида ва баланд тоғда жойлашган тўғон ўпирилган тақдирда юз берадиган техноген фалокатларнинг фожиали оқибатлари ўрганилмаган.

Хавфсизликка таҳдид солувчи омиллар турлича баҳоланаётганига қарамай, тадқиқотчилар мазкур шубҳали лойиҳанинг амалга оширилиши Тожикистоннинг ўзига ҳам, дарёнинг қуйи қисмида жойлашган мамлакатларга ҳам, умуман, бутун Ўрта Осиё минтақасига жиддий салбий таъсир кўрсатади, деган бир хил фикрдадир.

Абдулла Авлоний номидаги халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш марказий институтига «Малака ошириш тизими — баркамол авлодни шакллантиришда оила ва узлуксиз таълим тизими ҳамкорлигини таъминловчи ҳамда таълим сифатини оширувчи ижтимоий институт сифатида» мавзусидаги республика илмий-амалий анжумани бўлиб ўтди.

Илмий-амалий анжуманда сўзга чиққан Халқ таълими вазирининг ўринбосари А.Холбеков ва бошқалар ўқитувчиларнинг билим ва тажрибасини бойитишда малака ошириш тизимининг аҳамияти, юртимизда малака ошириш ва

Anjuman

ОИЛА — ҲАЁТ МАКТАБИ

қайта тайёрлаш тизими ва ўқитувчи салоҳияти, оила — маҳалла — таълим муассасаси ҳамкорлигининг бола тарбиясидаги ўрни мавзусларида атрофлича фикр юритишди.

Ялпи йиғилишдан сўнг иштирокчилар бешта шўъбага бўлиниб, асосий мавзу юзасидан фикр алмашишди. Айниқса, «Мактабгача ёшдаги бола шахсини шакллантиришда муассаса ва оила ҳамкорлиги муаммолари», «Умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчиларини касб-хунарга йўналтириш ишлари самарадорлигини оширишда мактаб ва оила ҳамкорлигини такомиллаштириш: таҳлил ва ечимлар» шўъбаларида муҳокамалар қизғин кечди.

— Айни кунда таълим мазмуни билан бир қаторда таълим жараёнини мақсадли ташкил этиш, бошқариш усуллари ва воситаларини ривожлантиришга алоҳида этибор қаратилмоқда, — дейди анжуман иштирокчиларидан бири, Вобкент туманидаги 16-умумий ўрта таълим мактаби ўқитувчиси Зулхумор Лукмонова. — Бу эса янгиланишлардан орқада қолмаслик, раҳбар ва педагог кадрлар малакасини доимий ошириб боришни талаб этади. Конференция иштирокчилари таъкидлаганидек, болада инсоний муносабат ва фазилатларнинг шаклланишида оила муҳим ўрин тутди.

Санобар ЖУМАНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Истиклол йилларида таълим тизими тубдан ислох этилиб, илгор педагогик технология ва дарс ишланмалари амалиётга мунтазам татбиқ этиб келинмоқда. Утган йиллар давомида малакали мутахассислар муаллифлигида чоп этилган дарсликлар фарзандларимиз учун энг зарур билимлар мажмуидан иборат бўлиб, ёш авлод камолида муҳим ўрин тутди. Таъбир жоиз бўлса, уларнинг келажак йўлларини белгилловчи мезонга айланди. Айрим мавзуларни чуқур ўзлаштирмаслик оқибатида юзага келган бўшлиқлар эса кейинчалик ўқувчиларга панд бериши мумкин. Шу боис мактаб ўқувчиларининг фанларни ўзлаштириш даражаси тегишли тартибда мунтазам ўрганиб борилмоқда. Аниқланган камчиликларни ўз вақтида бартараф этиш чоралари кўрилатгани натижасида ўғил-қизларимизнинг халқро ва республикамиз миқёсидаги фан олимпиадаларидаги кўрсаткичлари янада юксалиб бораётир.

Юртбошимиз раҳбарлигида ёш авлодни юксак маънавиятли ва чуқур билимли, замонавий технологияларни пухта ўзлаштирган ҳамда фаол фуқаролик позициясига эга шахслар қилиб тарбиялаш борасида амалга оширилаётган улкан ислохотлар натижаларини бугун ҳар биримиз ўз ҳаётимизда кўриб, ҳис қилиб турибмиз. Буни жорий йил февралда пойтахтимизда ўтказилган «Юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш — мамлакатни барқарор тараққий эттириш ва модернизация қилишнинг энг муҳим шарт» мавзусидаги халқро конференция иштирокчилари ҳам алоҳида эътироф этишди.

Таълим-тарбия савиясини юксалтириш, интеллектуал ривожланган, рақобатбардош кадрларни тайёрлаш кўп жиҳатдан мактаблардаги замонавий шарт-шароитлардан оқилона фойдаланиш, давлат таълим стандартлари ва ўқув дастурларини амалиётга сифатли жорий этишга боғлиқ. Шу нуқтаи назардан юртимизда таққослаш ва таҳлил этиш орқали таълим-тарбия сифатини мунтазам ошириб бориш мақсадида мониторинг методологияси ва технологияларини такомиллаштиришга жиддий эътибор қаратилмоқда. Айниқса, соҳада мониторинг механизми такомиллаштириб бораётгани кўзга ташланапти.

Халқ таълими вазирлиги томонидан ўқув йили давомида икки марта (биринчи ярим йиллик ва ўқув йили якунида) ўтказиладиган сифат мониторингида республикамиздаги умумтаълим мактабларининг 10 фоизи (976таси) қамраб олинди.

Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармаларининг давлат таълим стандартлари мониторинги бўлимлари томонидан ўқув йили давомида икки марта (иккинчи ва учинчи чорак якунида) таълим сифати мониторинг қилинади ҳамда жараён ҳудуддаги мактабларнинг 30 фоизини қамраб олади.

Туман (шаҳар) миқёсида

таълим сифати мониторинги таълим муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлимлари махсус кичик гуруҳлари томонидан ўқув йили давомида уч марта (иккинчи, учинчи ва тўртинчи чорак якунида) амалга оширилади ҳамда ҳудудда-

сифатига бевосита таъсир этувчи омил сифатида ўқитувчилар, таълим муассасалари раҳбарларининг касбий маҳорати ҳамда ҳудудий халқ таълими бошқаруви идоралари томонидан кўрсатилаётган методик таъминотнинг сифати, таълимга билвосита таъсир этувчи омиллар сифатида эса муассасаларнинг моддий-техник базиси ва улардан самарали фойдаланиш ҳолати ҳамда ўқувчиларнинг оилаларида яратилган шарт-шароитлар ўрганилди.

Республика таълим маркази таълим сифати мониторинги бўлими мутахассислари ва тажрибали ўқитувчиларни жалб этган ҳолда ишлаб чиқилган назорат материаллари ва анкета сўровномалари ўқитувчиларнинг тизимдаги аниқликлардан хабардорлиги ҳамда ахборот-коммуникация технологияларида ишлаш кўникмасини аниқлашга қаратилган амалий синовлар мавжуд ҳолатни атроф-

ли ҳужайралардаги пластадаларни аниқлаш, ҳужайра тўқималари ва хлоропластларнинг вазифалари, оддий ва мураккаб гулларни фарқлашга доир, 7-синф ўқувчилари эса умуртқали ва умуртқасиз ҳайвонлар нерв ҳужайраларининг жойлашиши каби саволларга жавоб беришда қийинчилик сезганлар.

Информатика фанидан 8-синф ўқувчилари орасида операцион система турлари, файл кенгайтмаларини фарқлаш, интернет тезлиги, компьютер процессори ва асосий платалар ҳақидаги билимлар бўйича бўшлиқлар кузатилди. География фанидан 6-синф ўқувчилари масштабга оид математик ҳисоблашлар ва литосферага оид саволларга тўғри жавоб бермаганлар.

Тарих фанидан ўқувчиларнинг билимларини баҳолаш мақсадида тузилган назорат материалларига асосан энг қадимги даврдан бошлаб содир бўлган эволюцион

лича баҳолашда қўл келди. Таҳлиллар асосида ўқувчилар билимида аниқланган бўшлиқлар ва уларни тўлдирish бўйича методик тавсиялар ишлаб чиқилмоқда.

Жумладан, 6-синф ўқувчилари она тили ва адабиёт фанидан бўғиз товушларини тўғри ажратиш, «х» ва «ҳ» ундошлари билан ёзиладиган сўзларни топиш, ургу ва тутуқ белгисини тўғри қўйиш, фонетик таҳлил қилиш, 7-синф ўқувчилари инглиз тили фанидан феъл замонларини, модал феъллар, сифат даражаларини аниқлашга доир топшириқларни бажаришга қийналишган.

Математика фанидан 6-синф ўқувчилари билимида касрлар ва уларни қисмларга ажратиш, касрлар устида тўрт амалии бажариш, 7-синф ўқувчиларида кетма-кет келган бутун ва рационал сонлар, қисқа қўпайтириш формулаларига оид амалларни бажаришда бўшлиқлар мавжудлиги аниқланди.

8-синф кимё фанидан элементларнинг ионланиш энергияси ва атом радиусларини солиштириш, металлларнинг фаоллик қаторида жойлашишга кўра сув билан таъсирлашишга ва оксидлардан кислоталар ҳосил қилишга оид масалалар, 7-синф физика фанидан кучларнинг тенг таъсир этувчиси, жисмлар ҳаракатланиш координатаси, жисмларнинг бир-бирига нисбатан тезлиги модулини аниқлаш, 6-синф биология фанидан тажрибалар орқа-

юзаришлар, фан, маданият ва санъат соҳасидаги ютуқлар натижасида юзага келган бунёдкорлик ва яратувчанлик гоилари ҳамда инсониятнинг ақлий камолоти тўғрисидаги саволлар киритилди.

Ўрганиш натижаларига кўра, 7-синф ўқувчилари жаҳон тарихи фани бўйича Юнонистон алифбоси қайси ёзувга асослангани, Олд Осиё давлатларининг географик жойлашуви ва иқтисодий-маданий алоқалари, юнон оловининг иختиро қилиниши, Франклар империяси бошқаруви ва чегараларини, Лондон шаҳрининг барпо этилиши ҳамда Ўзбекистон тарихи фанидан миллоддан аввалги 6-5 мингйилликлар Ўрта Осиёнинг марказий ва шимолий ўлкалари аҳолисининг асосий машғулоти, V—VII асрларда Ўрта Осиё ҳудудида ташкил топган мустақил ҳокимликлар, аббосийлар даврида Хуросон ва Мовароуннахр, IX—XI асрларда ер-мулк муносабатлари каби мавзуларга оид саволларга жавоб беришда қийинчиликка учрагани уларнинг ушбу мавзуларни тўлиқ ўзлаштирмаганидан далолатдир.

Таълим сифати мониторинги натижалари шуни кўрсатдики, ўқувчилар назарий билимларни амалиётда қўллаш олиш, кетма-кетликда муаммолар ечимини топиш ва фанларро алоқадорликка доир назорат материалларини бажаришда қийинчилик сезмоқда.

Jarayon

Хўш, мавжуд муаммоларни қандай ҳал этиш лозим, галдаги вазифалар нима-лардан иборат?

Олдимизда ўқитувчиларнинг аънавий август кенгашлари турибди. 2011-2012 ўқув йилида ўтказилган мониторинг натижалари нима-ларни муҳокама этиш, келгусидаги вазифаларни аниқ белгилаб олиш юзасидан таклифларни ишлаб чиқишимизга замин яратди.

Тарих фанидан ўқувчилар билимларида аниқланган бўшлиқларни тўлдирish учун янги ўқув йилига тайёргарлик жараёнида «Дарс — муқаддас» тавсиялари асосида машғулотларда кўргазмалар қуроллар, хусусан, харита, атлас, электрон дарслик ва ўқув фильмларидан самарали фойдаланиш тавсия этилади. Фан методдирлашмалари таълим муассасаларида фан ойлуклари, очик дарслар, фестиваллар ўтказишда ўрганилиши қийин бўлган мавзуларга алоҳида эътибор қаратиши лозим.

Ҳар бир фан йўналишидаги методдирлашмаларда «Мен ўзлаштирилиши қийин бўлган мавзулар бўйича дарсларни қандай ташкил этаман?» мавзусида очик муҳокамалар ташкил қилиш мақсадга мувофиқдир.

Ўқитувчи ва ўқувчининг дарсга пухта тайёргарлиги таълим самарадорлиги гаровидир. Шу боис жойларда аниқланган камчиликларни бартараф этиш юзасидан олиб борилаётган тушунтириш ишлари ва берилаётган тавсияларда бунга алоҳида эътибор қаратиш, Халқ таълими вазирлиги томонидан ҳар бир синф учун яратилган электрон дарслик ва ўқув фильмларидан самарали фойдаланиш ҳамда вазирлик таълим портали (uzedu.uz)нинг «Elektron kutubxona» ёки «Pedagoglub» ва бошқа саҳифаларидаги маълумотлардан кенг фойдаланиш жоиз.

Мамлакатимиздаги 28та мактабда жорий этилган педагогик тажриба-тадқиқот майдонларида синовдан ўтган илгор иш тажрибалари ва таълим технологияларидан самарали фойдаланиш бу борадаги кўрсаткичларнинг ижобий томонига ўзгаришга хизмат қилади.

Таъкидлаш керакики, таълим сифатини баҳолаш ва таҳлил этишга доир мониторинг ҳар бир мактабда мунтазам ўтказилиб, аниқланган камчиликларни шу ернинг ўзида ҳал этишга эътибор қаратилса, таълим-тарбия самарадорлиги янада ортади.

Маъруфжон ВАХОБОВ,
Халқ таълими вазирлиги
бош мутахассиси,
Ўқир МУҲАММАДИЕВ,
Республика таълим
маркази таълим сифати
мониторинги бўлими
мутахассиси

МОНИТОРИНГ НАТИЖАЛАРИ ТАҲЛИЛИ

❖ Тошкент ахборот технологиялари университетининг Самарқанд филиалида касб-хунар коллежлари битирувчилари учун бўш иш ўринлари ярмаркаси ташкил этилди.

Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги ташаббуси билан ўтказилган мазкур тадбирда агентлик тизимидаги ўндан зийд корхона, ташкилот ва муассасалар ўзларида мавжуд юзга яқин иш ўринларини тақлиф этди.

— Яқин кунларда электрон ҳисоблаш машиналари операторлиги бўйича тегишли диплом оламан, — дейди Жомбой маиший хизмат касб-хунар коллежи битирувчиси Шахноза Мирзаева. — Бугунги тадбирда вилоят ахборот-кутубхона маркази томонидан тақдим этилган янги хизмат турлари менга маъқул келди. Марказнинг туман бўлимида ишлайдиган бўлдим.

Тадбир давомида битирувчилар Тошкент ахборот технологиялари университетининг Самарқанд филиалида тайёрланадиган мутахассисликлар, талабалар учун яратилган шарт-шароитлар, ўқиш жараёнлари билан ҳам яқиндан танишдилар.

Ярмарка натижасида вилоятдаги касб-хунар коллежларининг олтинчи нафардан зийд битирувчиларига агентлик тизимидаги корхоналарда меҳнат фаолиятини бошлаш учун йўлланма берилди.

❖ Наманганда «Диплом билан бизнесга» лойиҳаси доирасида олий ўқув юртлари ҳамда касб-хунар коллежлари битирувчиларини кичик бизнесга кенг жалб этиш масаласига бағишланган ўқув-семинар ўтказилди.

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати — Ўзбекистон Либерал-демократик партияси ташаббуси билан Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ҳамда етакчи тижорат банклари ҳамкорлигида ташкил этилган мазкур тадбирда Ўзбекистон Фермер ҳўжалиқлари ва сугурта бозори иштирокчилари уюшмалари, вилоят солиқ бошқармаси, Наманган шаҳар ҳокимлиги ҳузуридаги тадбиркорлик субъектларини рўйхатга олиш инспекцияси ҳамда ишбилармон ёшлар вакиллари иштирок этди.

Мазкур лойиҳадан қўзланган асосий мақсад олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари битирувчиларининг бандлигини таъминлаш, уларда тадбиркорлик кўникмаларини шакллантириш, ёшларнинг истиқболли лойиҳа ва гояларини иқтисодийнинг реал секторига жорий этиш бўйича амалий тақлифлар ишлаб чиқиш, касаначилик, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш ҳамда микроолиявий хизматлар кўрсатиш орқали янги иш ўринлари яратишдан иборат.

Тадбирда ўз бизнес-режасини муваффақиятли ҳимоя қилган 130 нафар йигит-қизга тижорат банкларида имтиёзли кредит олиш ҳуқуқини берувчи сертификатлар топширилди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

Инглиз тилини ўрганишда яна бир қадам

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетидида АҚШнинг Жанубий Калифорния университети профессори Донна Бринтон ҳамда Хайлок коллежи профессори Вивиан Лескас томонидан семинар-тренинг машғулоти ташкил этилди.

Тошкент халқаро Вестминстер университетида ўтказилган «Ўзбекистонда инглиз тилини ўқитишда муваффақиятли татбиқ қилинган амалиёт» мавзусидаги халқаро конференциянинг мантиқий давоми сифатида инглиз тилини ўқитиш услубиёти бўйича ташкил этилган уч кунлик

тренингда юртимиздаги олий ўқув юртлари, ЎзДЖТУ қошидаги 1-, 2-, 3-сонли академик лицейларнинг инглиз тили ўқитувчилари иштирок этди.

Ўз олдида ўқитувчилар малакасини ошириш мақсадини кўйган семинар-тренинг давомида «Инглиз контекстида та-

лабалар талаффузи билан ишлаш», «Ўқиш ва ёзиш кўникмаларини ривожлантириш жараёнида талабани таҳлилий фикрлашга ўргатиш», «Лойиҳалар билан ишлашда талабага интернетдан тўғри фойдаланишни ўргатиш», «Талабани дарсда инглиз тилида сўзлашга қизиқтирувчи машқулар» мавзуларида маърузалар тингланди.

Тадбирда ўқитувчилар, айниқса, ёш ўқитувчилар фаолиятида бу каби семинар машғулотларнинг ўрни бекиёслиги алоҳида таъкидланди.

Мадина МИРЗАҚОБИЛОВА,
ЎзДЖТУ талабаси

Оқдарёлик ҳамшира танлов ғолиби

«Хамшира – 2012» кўрик-танловининг Самарқанд вилоят босқичи кўтаринки руҳда ўтди.

Вилоятдаги тиббий муассасалар ҳамшираларининг маҳорат ва малакасини оширишда муҳим аҳамият касб этаётган мазкур танловда кўйи босқичнинг 12 нафар ғолиби иштирок этди.

Танлов қатнашчилари юртимиз тиббиётдаги янгиликлар, соҳага оид меъёрий ҳужжатлар, замонавий технологиялар ва тиббий

воситалардан фойдаланиш, соғлом турмуш тарзини қарор топтириш бўйича ўз билимларини синовдан ўтказдилар.

Танлов якунига кўра, Оқдарё туман тиббиёт бирлашмаси ҳамшираси Гулмира Худойкулова биринчи ўринни эгаллаб, танловнинг республика босқичида иштирок этадиган бўлди.

Дилноза МҲМИНОВА,
Самарқанд шаҳар таянч тиббий коллежи ўқувчиси

Машҳур спектакль ёшлар ижросида

Санъат ихлосмандлари кўнглидан жой олган «Майсаранинг иши» спектакли республика эстрада-цирк коллежи битирувчилари томонидан янги талқинда ижро этилди.

Битирув-малакавий иши бўлган ушбу спектаклга актёрлик маҳорати фани ўқитувчиси Нодирбек Жўраев режиссёрлик қилди.

Ижодий кечага эл ардоғидаги устоз санъаткорлар ҳам

тақлиф этилди. Улар битирувчиларнинг ижро маҳоратига ўз фикрларини билдириб ўтдилар.

— Уч йил давомида актёрлик маҳорати, сахна нутқидан олган билим ва кўникмалари

ўқувчиларнинг эркин ижросида яққол кўзга ташланди, — дейди «Эстрада ва оммавий томошалар» кафедраси мудири Шоира Ҳамидова. — Келажда улардан бундан да мукамал ижролар кутиб қоламиз.

Шахноза ШАМСИДИНОВА,
ЎзДЖТУ қошидаги 2-сонли академик лицей ўқувчиси

Оромгоҳда бир кун

Ангрент шаҳридаги 43-мактаб қошида ташкил этилган «Нихол» оромгоҳида ўқув-семинари бўлиб ўтди.

Таълим, фан ва маданият ходимлари касаб уюшмаси Тошкент вилояти кенгаши томонидан ўтказилган тадбирда туман (шаҳар) халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими мудири, касаб уюшмаси кенгаши раислари, мактаб ва мактабгача таълим муассасалари раҳбарлари ҳамда ота-оналар қатнашдилар.

Семинар давомида меҳмонлар оромгоҳнинг

ошхона, ётоқхона, ўқиш ва дам олиш хоналарини кўздан кечириб, болаларнинг бир кунлик ҳаёти билан танишдилар.

Тадбир доирасида спорт мусобақалари ташкил этилди. Мусика тўғрисида аъзолари ўз чиқишларини намойиш қилган бўлса, «Моҳир кўлар» тўғрисида қатнашчилари ижодий ишларини тақдим этдилар.

Семинар якунида спорт мусобақалари ва тўғрақларда фаол қатнашган ўқувчиларга спорт анжомлари ва қизиқарли китоблар совға қилинди.

Соҳиба МУЛЛАЕВА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди ГРАНТ ОЛИШ УЧУН ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Танлов мавзуси: «Нодавлат нотижорат ташкилотларининг ёшларнинг илмий-техник, ижодий ва интеллектуал салоҳиятини ривожлантириш йўналишидаги лойиҳаларини амалга ошириш».

Танловга Ўзбекистон Республикасининг нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамияти бошқа институтларининг қуйидаги йўналишлардаги лойиҳалари кўриб чиқиш учун қабул қилинади:

— ёшларни эркин фикрлаш, мустақил позиция ва қатъий ишончга эга бўлиш руҳида тарбиялашга қаратилган ижтимоий шерикликини кучайтириш борасида комплекс чора-тадбирларни амалга ошириш;

— ёшларнинг эҳтиёж катта бўлган касбларга эга бўлишларига қўмаклашиш, кичик шаҳар ва қишлоқ ҳудудларида яшаётган ёшларни, олий ўқув юртлари, касб-хунар коллежлари ва академик лицейлар битирувчиларини иш билан таъминлаш;

— истеъдодли ва иқтидорли ёшларни илмий йўналишдаги фаолиятга кенг жалб этиш, уларнинг ижодий ва интеллектуал салоҳиятларини тўла ишга солишлари учун зарур шарт-шароитлар яратиш;

— ёшларни миллий ҳамда умуминсоний қадриятларимизни ҳурмат қилиш, мамлакатимизнинг бой тарихий меросини авайлаб-асраш руҳида тарбиялаш;

— ёшлар онгига соғлом турмуш тарзи тамойилларини синдириш, уларни ғиёҳвандлик, ахлоқсизлик каби унсурлардан, четдан кириб келаётган «оммавий маданият»нинг салбий таъсиридан ҳимоя қилиш.

Танловда қатнашиш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши лозим:

1. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди номига ариза тақдим этилаётганлиги ҳақидаги қузатув хати;

2. Жамоат фондининг www.fundngo.uz сайтида жойлаштирилган шаклда тўлдирилган грант лойиҳасининг аризаси;

3. Ташкилотнинг давлат рўйхатидан ўтганлиги ҳақидаги гувоҳнома нусхаси;

4. Низом нусхаси (ташкилот муҳри билан тасдиқланган ўзгариш ва қўшимчалар билан). Бундан ташқари, тақдим этилаётган ҳужжатларга манфаатдор давлат ва жамоат ташкилотлари-

нинг тавсияномаси ва мазкур лойиҳанинг қўллаб-қувватлаш хати илова қилиниши мумкин.

Битта лойиҳа учун ажратиладиган грант миқдори – 15 миллион сўмгача.

ННТларнинг ўз маблағларини жалб этилиши қўллаб-қувватланади.

Ҳужжатлар 2012 йил 15 июль соат 18:00га қадар қабул қилинади.

Танловда давлат рўйхатидан ўтган нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари иштирок этишлари мумкин.

Танлов бўйича ҳужжатлар муҳрланган конвертда (А4 формат): «100035, Тошкент ш., Бунёдкор кў., 1-уй» манзилда жойлашган **Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди** номига юборилиши шарт.

Танловда иштирок этиш шартлари ва танлов ҳужжатларининг намуналари билан жамоат фондининг www.fundngo.uz расмий сайтида танишиш мумкин.

Маълумот учун тел: 239-26-76, 239-26-64.

(Давоми. Боши 1-бетда.)

**МУҚАДДАС БУРЧ
МАСЪУЛИЯТИ**

«Шахидлар хотираси» ёдгорлик мажмуида Тошкент ахборот технологиялари университети махсус факультети битирувчиларига диплом ва лейтенантлик унвонини топшириш маросими тантанавор руҳда бошланди. Даставвал Ватан хизматига шай ўғлонлар саф тортди. Сўнгра ҳарбий оркестр садолари остида монумент пойига гул қўйилди. Йиғилишда ҳозир бўлган устоз-мураббийлар, ота-оналар эгнига офицерлик либосини кийган, елкасига Ватанин кўрик-лашдек масъулиятли вазифа-

нишони топшириш маросими бўлиб ўтди.

— Бугунги қувонч ва ҳаяжонимнинг чеки йўқ, — дейди билим юрти битирувчиси Акбарали Аҳмедов. — Ўқув юртимизда машғулот ва ҳарбий машқларда маҳоратимизни ошириш, ҳарбий салоҳиятимизни мустаҳкамлашга қаратилган тадбирлар мунтазам ўтказиб келинади. Бизга яратиб берилган шарт-шароитларни оқлаб, Ватанимизга сизқидилдан хизмат қилишга, юртимиз мудофаа қудратини янада мустаҳкамлашга ҳисса қўшишга бор куч ва билимимизни сарфлаймиз.

Ёш офицер Улуғбек Нормуродовнинг отаси Шодмон Нормуродов сўзга чиқиб, билим

Дипломни қўлга оларкан, йигитларнинг ҳаяжону қувончи юз-қўзидан акс этиб турар, «Ватанимга хизмат қиламан!», деган ҳайқириклар тадбир иштирокчиларининг ҳам юрагини тўлқинлантириб юборарди.

— Ўғлим Қаҳрамон бугун ўз севган касби бўйича билим юртини тамомлаб, хизматга йўланма олди, — дейди сирдарёлик Хурсанои Бийтўраева. — Унинг сафдошлари билан бир қаторда туриб диплом олишини қўзатарканман, ўз мақсади йўлида дадил борганидан фахр ҳиссини туйдим. Акасига ҳавас қилиб кенжа ўғлим ҳам ҳарбий бўлмоқчи. Хозирда у имтиҳонларга тайёргарлик кўрмоқда.

курсантнинг ҳам, уларга таълим берган устозларнинг ҳам меҳнатлари рўёбга чиққан, ўз фарзандини яхши ниятлар билан мактабимизга қўзатиб қўйган ота-оналарнинг уларга ишончи яна бир қарра ортган кун. Бугун бу сафда эзгу орзуният йўлида қийинчиликлардан кўрқмаган ва Ватани, ота-онани, дўсту биродарлари олдидаги масъулиятни чуқур ҳис қилган фидойи ўғлонлар турибди.

**ШАРАФЛИ КАСБ
ЭГАЛАРИ
ХИЗМАТГА ОТЛАНИШДИ**

Самарқанд олий ҳарбий автомобиль кўмондонлик-муҳандислик билим юртида навбат-

қанд ҳарбий қурилиш йўналишидаги академик лицейда таълим олмақда. Ҳарбийлар оиласининг бекаси, ҳарбийнинг турмуш ўртоғи, энг муҳими, ҳарбийнинг онаси бўлиш жуда катта бахт экан.

Бугун қўлига ҳарбий хизматчи деган унвонни олган ёш лейтенантларнинг барчаси шундай шарафли касб эгаси эканликларидан гурурланиб, Ватан ҳимоясидек ўта масъулиятли вазифани бажаришга отланишмоқда.

— Ҳарбий бўлиш менинг тақдиримда битилган, — дейди қувонч ва ҳаяжонини бо-сиш учун ҳазил билан лейтенант Жасурбек Искандаров. — Ёшим йигирма бирда, мустақиллик тенгдошиман. 1991

“ОНА ЮРТГА ПОСБОН БЎЛАМАН!”

шундай эзгу ният билан ҳарбийлик касбини эгаллаган
ёшларимиз хизматга шай

ни олган мард ўғлонларимизга юрт тинчилиги, Ватан раванқи, халқ фаровонлиги йўлидаги эзгу ишларда муваффақият тиладилар.

— Бундан беш йил муқаддам мен ва сафдошларим махсус факультетнинг биринчи босқичига ўқишга қабул қилинганимиз, — дейди битирувчи-лейтенант Миржалол Мўйдинов. — Ўтган давр мобайнида ҳарбий махсус фанлар, тактик, тактик-махсус, ҳарбий алоқа техника воситалари бўйича малакали командирларимиз, офицер-ўқитувчилардан пухта билим олдик. Бу даргоҳда эгаллаган малакамиз келгуси офицерлик фаолиятимизда, шахсий таркибга билим ва тарбия беришда асқотади. Биз қуролини кучларимизнинг жанговар шайлигини янада ошириш учун хизмат қилишга ваъда берамиз.

**ЮРТ ТИНЧ — КЎНГИЛ
ХОТИРЖАМ**

Жизжа ҳарбий авиация билим юртида юрт тинчилигига хизмат қиладиган билимли, юксак маҳоратли ҳарбий ўқувчилар тайёрланади. Мазкур ўқув юртида ҳам битирувчи офицерларга диплом ва кўрак

юртида йигитларнинг ҳарбий маҳоратини ошириш учун яратилган шароитлар ҳақида мамнуният билан гапирди.

**«КЕНЖА ЎҒЛИМ ҲАМ
ҲАРБИЙ БЎЛМОҚЧИ»**

Чирчиқ олий танк кўмондонлик-муҳандислик билим юртида ҳам бу йилги битирувчиларга лейтенант ҳарбий унвони, диплом ва кўрак нишонлари тантанали топширилди. Тадбирда Мудофаа вазирлиги, жамоатчилик вакиллари ҳамда ёш офицерларнинг ота-оналари ва яқинлари иштирок этишди. Маросим ҳарбий оркестрнинг мардлик ва шижоатга чорловчи мусиқа садолари остида бўлажак офицерларнинг саф тортгани билан бошланди.

Шундан сўнг битирувчиларга олий маълумот дипломи ва офицерлик — лейтенант унвони топширилди. Ўқиш даврида ҳар жихатдан тенгқуларига ўрناк бўлган энг фаол ва юқори салоҳиятли курсантларга имтиёзли диплом ва эс-далик совғалари топширилди. Энди ёш офицерлар ўз билим ва кўникмаларини Ватанимизнинг турли ҳудудларидаги ҳарбий қисмларда амалда қўллаб, сарҳадларимиз дахлсизлигини таъминлашга хизмат қиладди.

Тадбир давомида курсантлар томонидан турли жанговар чиқишлар уюштирилди. Янграган қуй-қўшиқлар барчанинг кўнглини хушнуд қилди.

**ОППОК ОРЗУЛАР
БИЛАН
ОППОК МАНЗИЛЛАР ТОМОН**

Халқимиз осойишталигини таъминлашга бел болаган, ҳар томонлама салоҳиятли ёшларни тарбиялашда, мамлакатимиз ички ишлар идоралари тизимига малакали, етук кадрларни етказиб беришда Ички ишлар вазирлиги Ёнгин хавфсизлиги олий техник мактабининг алоҳида ўрни бор. Ушбу илм масканида ҳам битирувчи-курсантларга диплом ва офицерлик — лейтенант унвонини топшириш маросими кўтаринки руҳда ўтказилди.

Тадбирда вазирлик раҳбарияти ва жамоаси, фахрийлар, битирувчиларнинг ота-оналари, профессор-ўқитувчилар ва курсантлар ҳам бўлдилар.

— Бугун олий техник мактаби жамоаси учун қувончли ва ҳаяжонли кун, — дейди техника фанлари номзоди, подполковник Баҳром Иброҳимов. — Яъни, беш йил давомида таълим-тарбия олган 68 нафар

даги битирувчиларга диплом топшириш маросими бўлиб ўтди. Тадбирда иштирок этган ҳарбийлар, давлат ва жамоат вакиллари ҳамда ёш офицерларнинг ота-оналари юртимиз сарҳадлари дахлсизлигини таъминлаш йўлида амалга оширилаётган ишларни алоҳида таъкидлаб ўтишди.

— Оиламизни ҳарбийлар оиласи деб аташганида ўзгача фахр-ифтихор ҳиссини туюман, — дейди Ойжамол Эгамбердиева. — От ўрнини той босар, деганларидек, турмуш ўртоғим ҳарбийликда ишлаб нафақага чиққанди. Энди ўғлим Дилшод юртимиз олдидаги шарафли бурчини адо этишга шайланмоқда. Кичик ўғлим Дилмурод ҳам шу касбга меҳр қўйган, айна пайтда Самар-

йил 14 январда таваллуд топганман. Ҳар йили тугилган кунимда республикамиз бўйлаб «Ватан ҳимоячилари кўни» кенг нишонланишини кўриб, ёшлигимдан ушбу касбга меҳр қўйдим. Исмин ҳам шунга мос қўйилган. Демак, ҳақиқатан ҳам, ҳарбий бўлиш тақдиримда бор экан. Бугун 21 ёшимда ҳарбийлик кийимини кийдим. Энди хизматим ҳам шунга яраша бўлиши керак. Ҳамиша ушбу эзгу мақсад сари ҳаракат қиламан. Бунинг учун бизда барча шароитлар муҳайё этилган.

**Аброр УМАРКУЛОВ,
Санобар ЖУМАНОВА,
Дилшод КАРИМОВ,
Абдусаттор СОДИҚОВ,
Ҳаким ЖҲҲАЕВ,
«Ma'rifat» мухбирлари**

**Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик
жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди
ГРАНТ ОЛИШ УЧУН ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ**

Танлов мавзуси: «Ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришга қаратилган муҳим давлат ва ҳудудий дастурларни амалга оширишда иштирок этиш, шу жумладан, ёш оилаларни, ёшларни ва аёлларни қўллаб-қувватлаш, ҳуқуқий ва ижтимоий ҳимоя қилиш, республикамизнинг узоқ қашшоқ ҳудудларида уларни оилавий бизнес, касаначиликка, хусусий тадбиркорликнинг бошқа турларига кенг жалб қилиш».

Танловда Ўзбекистон Республикасининг Нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларининг қуйидаги йўналишлардаги лойиҳалари кўриб чиқиш учун қабул қилинади:

— жамиятда оила институтини ва маҳалланинг ролини янада мустаҳкамлаш — ёш оилалар, аёллар ва ёшлар, аҳолининг бошқа қатламларини ҳар томонлама ижтимоий қўллаб-қувватлаш;

— оилавий бизнес, хусусий тадбиркорлик ва касаначилик, халқ ҳунармандчилиги, айниқса, узоқ қашшоқ ҳудудларида, тадбиркорлик фаолияти шакллари ривожлантиришга қўллаб-қувватлаш;

— ёшларни, энг аввало, касб-ҳунар коллежлари, академик лицейлар ва олий ўқув юртлари битирувчиларини тадбиркорлик фаолиятига жалб этишга шароитлар яратиш;

— аёллар ва ёшларнинг ижтимоий фаоллигини

ошириш, узоқ туманлар ва қишлоқ ҳудудларида уларнинг касбий таълимини яхшилаш;

— жамиятимизнинг маънавий асосларини янада ривожлантиришда оиланинг роли ва аҳамиятини ошириш, азалий миллий қадриятларимизни мустаҳкамлаш, жамиятимизда юқори одоб-ахлоқ тамойиллари ва соғлом турмуш тарзини кенг йўлга қўйишда қўллаб-қувватлаш;

— жамиятимизда аҳолининг ҳуқуқий онгини, инсон ҳуқуқлари маданиятини ошириш;

— давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари томонидан қонун ҳужжатларининг ижро этилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга оширишнинг самарали механизмларини ишлаб чиқишда фуқаролик жамияти институтларининг ролини кучайтириш.

Танловда қатнашиш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши лозим:

1. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди номига ариза тақдим этилаётганлиги ҳақидаги қўзғув хати;

2. Жамоат фондининг www.fundngo.uz сайтида жойлаштирилган шаклда тўдирилган грант лойиҳасининг аризаси;

3. Ташкилотнинг давлат рўйхатидан ўтганлиги ҳақидаги гувоҳнома нусхаси;

4. Низом нусхаси (ташкilot муҳри билан тасдиқланган ўзгариш ва қўшимчалар билан).

Бундан ташқари, тақдим этилаётган ҳужжатларга манфаатдор давлат ва жамоат ташкилотларининг тавсияномаси ва мазкур лойиҳанинг қўллаб-қувватлаш хати илова қилиниши мумкин.

Битта лойиҳа учун ажратиладиган грант миқдори — 15 миллион сўмгача.

ННТларнинг ўз маблағларини жалб этилиши қўллаб-қувватланади.

Ҳужжатлар 2012 йил 15 июль соат 18:00 га қадар қабул қилинади.

Танловда давлат рўйхатидан ўтган нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари иштирок этиши мумкин.

Танлов бўйича ҳужжатлар муҳрланган конвертда (А4 формат): «100035, Тошкент ш., Бунёдор кў., 1-уй» манзилда жойлашган **Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди** номига юборилиши шарт.

Танловда иштирок этиш шартлари ва танлов ҳужжатларининг намуналари билан жамоат фондининг www.fundngo.uz расмий сайтида танишиш мумкин.

Маълумот учун тел: 239-26-76, 239-26-64.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida

Асака туманидаги 38-мактабгача таълим муассасаси жамоаси болаларни мактабга тайёрлаш, жисмоний ва ақлий ривожлантириш, боғча моддий-техник негизини мустахкамлаш, ота-оналар билан ишлаш, машгулотлар мазмунини ранг-баранглаштириш юзасидан бир қанча ибратли ишларни амалга оширмоқда. Яқинда Андижон вилоятидаги барча мактабгача таълим муассасалари раҳбарлари иштирокида ўтказилган умумий йиғилишда 38-МТМ тажрибаси алоҳида эътироф этилиб, ушбу жамоа фаолияти ҳақида тайёрланган видеолаваха вилоятдаги жами 500та боғчага ўрганиш учун тақдим қилинди.

Иزلанишлар эътирофи

— Боғчамиздаги ҳар бир тарбиячи, энага ёки ишчи ўзига хос ижодкордир, — дейди муассаса мудираси Мухаббатхон Собирова.

Боғча жамоаси «Севимли ўйинчоқлар» танловининг республика босқичида 2000 ва 2005 йили 1-ўринни эгаллаган. Соҳиба Мамажоновна, Нигора Рафурова ва Гулнора Каримова каби изланувчан, янгилик яратувчи тарбиячилар ва бутун жамоа меҳнатининг маҳсули бўлган ўйинчоқлар болалар учун нафақат овунчоқ, балки тарбия воситаси ҳамдир. Жамоа меҳнати билан яратилган ўзбек халқ эртақлари қаҳрамонлари, турли ҳайвонлар қиёфасидаги қўғирчоқлар, дарактлар, мева ва сабзавотлар шундай жонли чиққанки, қўриб қойил қоласиз. Изоланишлар, албатта, ўз муносиб баҳосини олиши эътирофлардан намойён бўлмоқда.

Сиз қандай тарбиячисиз?

Мана, ўн йилдан ошдики, боғчада ўзига хос рейтинг тизими жорий этилган. Муассаса тарбиячилари меҳнати, ижодий фаолияти педагогика кенгаши томонидан 15та мезон бўйича баҳолаб борилади. Жумладан, тарбиячининг болалар билан ишлашдаги ўзига хос усуллари, машгулотлар мазмун ва самарадорлиги, ота-оналар билан ҳамкорлиги, жиҳоз ва ўйинчоқлар есадаги ижодкорлик, ўз устида ишлаш ва таълим-тарбия соҳасидаги янгиликлардан бохабарлиги каби мезонлар баҳоси ҳар уч ойда умумлаштирилиб, голиблар рағбатлантириб борилади. Бир йилдири, тайёрлов гуруҳи тарбиячиси Дилфузахон Расулова голибликни кўндан бермай келаяпти.

Мазкур тизимнинг яна бир муҳим жиҳати шундаки, бел-

гиланган мезонлар бўйича ота-оналар ҳам ўз муносибатини билдириши мумкин. Ўзига хос фаолият ойнаси бўлган бу тизим тарбиячиларни доимий фаолликка ундаётган.

Ота-оналар кўмаги билан

Ўтган йили Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунидан

бурчак ҳамдир. Ажойиб тош йўлкалар болаларни «Бўғирсоқ» эртаги қаҳрамонлари — бўри, айи, тулки ва қўён билан учраштиради. Боғчадаги ҳар бир жиҳоз болалар ақлий ривожини таъминлаш, фикрлаш доирасини кенгайтириш мақсадида тайёрланади. МТМнинг асосий биносига кириш йўлакларидан битта айик, иккита қўён, учта олмаҳон ва шу каби эртақ қаҳрамонларининг суратлари қўйилганки, тарбияланувчилар уларга қараб санашни, шунингдек, ҳайвон турларини билиб оладилар.

Боғча ҳудудининг саранжом-сарихталиги, жиҳозлар, ўйинчоқлар ва бошқа буюмларнинг сифатли сақланаётганини, сурат ва кўргазмалар ҳам болалар учун етарли микдордалигини қўриб, ҳомийлар ҳақида сўради.

— Асосий ҳомий, албатта,

ҳудудига экиш учун 60 туп гилос кўчати ҳадя қилганди. Бугун гилосларнинг олди мевага кириб қолди. Икки сотихли иссиқхона ҳам ота-оналар кўмаги билан барпо қилинган. Айни пайтда бу ерда етиштирилаётган бодринг ва помидордан болаларимиз истеймол қилишаяпти.

Ижодкорлик — бош мезон

27 йиллик тажрибага эга моҳир тарбиячи Дилфузахон Расулованинг маҳорати туман, вилоят миқёсида бир неча бор оммалаштирилган. Бугун ўз фарзандини шу тарбиячининг гуруҳига топшириш кўплаб ота-оналар орзусига айланган. 28 йилдан буён болалар таълим-тарбияси билан шуғулланиб келаётган яна бир фитойи тарбиячи Гулнора Нора-

ётган Рауф ака қўли гул инсон.

— Мамлакатимизнинг турли вилоят ва шаҳарларида бўлиб мактабгача таълим муассасаларида жорий этилган янгиликлар, ўзига хос жиҳоз ва ўйинчоқларни кўрсан, дарров Рауф акага айтман, — деди мудири. — Рауф ака эса тасаввуримиздан ҳам зиёда қилиб амалга оширади. Бугун боғчамизга кўрк бағишлаб турган сув ҳавзаси, боулинг ўйин маркази, болалар учун тайёрланган турли аттракционлар шу тариқа пайдо бўлган.

Айёр тулки ва болалар

Боғча дарвозаси ёнидаги катта ҳажмли сурат эътиборингизни тортади. Турли ширинликлар ва майда-чуйда сотиб ўтирган тулки, унинг атрофида болаларини етаклаб боғчага келаётган ҳайвонлар тасвирланган. Тулки зўр бериб ширинликларни мактамоқда. Баъзи кичкинтойлар йиғлаб, ота-оналарига хархаша қилапти. Нарироқда эса шу нарсалардан еб касал бўлган ҳайвонлар тасвирланган.

Хўш, бу суратнинг аҳамияти нимада?

— Боғчамиз атрофида болалар учун зарарли бўлган маҳсулотларни сотадиган «тадбиркор»лар пайдо бўлиши, — деди тарбиячилар. — Болалар эса боғчага келиб-кейтишда шу нарсалардан олиб егиси келди. «Тадбиркор»ларни эса кетказиб бўлмайди. Шундай қилиб, ушбу суратни чиздирик ва кўча-кўйда сотилаётган нарсалардан эҳтиёт бўлишни, агар уларни олиб ейишса, касал бўлиб қолишлари мумкинлиги айтди. Болаларга бу сурат жуда яхши таъсир қилди. Шу йўл билан «тадбиркор»лардан биз ҳам, ота-оналар ҳам, 260 нафар тарбияланувчи ҳам кутулдик.

Доимо изланишда бўлиш ва касб маҳоратини мунтазам ошириб бориш — ушбу мактабгача таълим муассасаси жамоасининг доимий шиори. Ана шунга амал қилинаётгани боис фарзандларни шу ерда тарбияланишини истаётган ота-оналар талайгина. Бу йил боғчадан 35 нафар кичкинтой мактабга қадам қўйди. 57, 58, 59-мактаблар боғча қалдирғочларини кутиб туришибди.

Орифжон СИДДИҚОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

ТАЖРИБАСИ ТИЛГА ТУШГАН МТМ

тарбияланувчилар учун ёзги кичик душ тизими ишга туширилди. Ўғил-қизлар бутун ёз мавсумида мазза қилиб чўмилидилар. Бундан ота-оналар ҳам мамнун бўлмоқда. Бу ердаги болаларнинг яна бир сеvimли жойи — сув ҳавзаси. Аҳамиятли томони шундаки, ҳавза шунчаки чўмилиш жойигина эмас, болалар учун ажойиб эртақ қаҳрамонлари билан учрашадиган қизикарли

болажонларнинг ота-оналари, — деди Мухаббат опа. — Жаҳонгир Нурматов, Иброҳимжон Ҳасанов, Шохидда Хайдарова ва Сайёра Раҳматова каби ота-оналаримиз боғча учун ҳамиша кўмакка шай. Мусиқа ва тадбирлар ўтказадиган хонамиз, катта гуруҳ ётоқхонаси ота-оналар ёрдами билан сифатли таъмирланиб, тўлиқ жиҳозланди. Ҳомий оталардан Нодирбек Райимжонов боғча

лиева ҳар бир машгулотни чин кўнгилдан ўтказди. Боғчадаги таълим тарбиячилар унинг шоғирдлари ҳисобланади. Кенжаҳон Нуралиева ва Гулнора Солиева каби тарбиячиларнинг ҳам жамоа илғорлигида муносиб улуши бор. Шу ўринда боғчанинг ишчи-таъмирловчиси Рауф Ижболдин ҳақида алоҳида тўхталиб ўтиш лозим. Йигирма йилдан буён муассасада меҳнат қила-

НЕГА ШУ БОҒЧАНИ ТАНЛАШМОҚДА?

Ургачн шахридаги 18-мактабгача таълим муассасасида 300 нафар кичкинтой тарбияланапти. Баъзи МТМларда тарбияланувчилар сонининг камлиги ҳақида бош қотиришдан олдин ушбу боғчадаги ибратли тажрибаларни ўрганиш маъқул эмасмикан, деган фикрга келдик. Чунки фарзанди шу даргоҳда тарбияланишини истаётган ота-оналар рўйхат асосида навбат кутаётганига гувоҳ бўлдик.

— Асосий эътиборни болаларнинг нутқини ривожлантиришга қаратамиз, — деди муассаса мудираси Сайёра Раҳматова. — Бу борада тажрибали дефектолог Юлдуз Искандарованинг иш услуби кўпчиликда қизиқиш уйғотган.

Нутқидан нуксони бор болалар билан махсус гимнастика асосида алоҳида машгулотлар олиб борилади. Артикуляцион, нафас олиш, талаффузи оғир ҳарфларни сўзлар воситасида айтиш, диалог тарзида сўхбатлашиш... Шу каби кўплаб муолажалар машгулотларнинг асосини ташкил этади. Хусусан, Дарья Салдрова, Карина Йўлдо-

шева, Малика Бекберганава каби кизалоқлар билан қайта-қайта шуғулланиш ўз самарасини берди.

— Тарбияланувчиларни табиатга муҳаббат руҳида улғайтириш зарур, — дейди МТМ ходими Юлдуз Искандарова. — Тез-тез табиат қўнига сайр қилиш, теварак-атроф билан таништириш, шундоққина ёнгинамизда ўсаётган дарактларнинг хусусиятлари орқали бола дунёқарашини кенгайтириш муҳим. Эртақлар кўмагида кичкинтойларнинг тафаккурини ривожлантириб борамиз. Масалан, «Уч айик» эртаги асосида нима яхши-ю, нима ёмонлиги ўргатилади. Эртақ қаҳрамо-

ни ўрмонга бориб қолди, олдида бир уйча чиқади. У берухсат ичкарига кириб олади. Бу тўғрими? Хонада учта кароват, стол-стул бор экан. У кароватга ётиб ухлаб қолади. Бировнинг ўрнида ётиб ухлаш мумкинми? Эртақ қаҳрамонининг қайси ҳаракатлари нотўғри? Боланинг хулқ-атвори шу тарика шакллантириб борилади.

Мусиқа раҳбарлари Нигора Аҳмедова, Любовь Ходжаева ўғил-қизлардаги қобилиятни ўз вақтида илғаб олиб, ривожлантиришга интилади. Болаларни санъатга ошно этиб тарбиялаш мақсадида 1-болалар мусиқа ва санъат мактаби билан ҳамкорлик қилинапти, кичкинтойларнинг ашула айтиш орқали нутқини ўстириш боради яхши натижаларга эришилмоқда. Расм чизишга ихтисослашган гуруҳ ҳам фаолият олиб боради. 7 яшар Азизанинг натюрморт жанридаги ижодида болаларча бегуборлик нафаси сезилиб турибди.

Жисмоний машгулотларга Насиба Машарипова талабчанлик билан ёндашади. Муассаса яқинда ушбу йўналишдаги вилоят семинарига мезбонлик қилгани бежиз эмас. Бу ерда ўрганишга арзийдиган тажрибалар бисёр.

Муассасада мактабга тайёрлаш боради ҳам самарали фаолият олиб борилаяпти. 70 нафар боланинг барчаси ҳарфларни таниб, ўқишни ҳам ўрганиб олган. Яна улар санашни билди, қўлиш ва айлантириш адашмайди.

— Ўғлим Расулбек ярим йилдан бери 18-МТМда тарбияланапти, — деди Лайло Мухаммадиева. — Бу ернинг афзаллиги шундаки, ҳар бир тарбияланувчининг фикри, нутқи, кайфияти, оилавий муҳит эътиборга олинади. Болалар ўқиб, ёзиш ва санашни ўрганиб, яхши-ёмонни ажратадиган бўлиб мактабга қадам қўяди.

Феруза ТАНГРИБЕРГАНОВА

Ma'rifat Metodist

4-ilova

Yozgi ta'til o'quvchilarga ham ruhan, ham jismonan hordiq olish imkonini bersa, o'qituvchi va metodistlar oldiga yangiliklarni o'rganish, izlanish, o'z faoliyatiga ijodiy yondashish, ta'lim-tarbiya jarayonida erishilgan natijalarni tahlil etish, kelgusida amalga oshiriladigan ishlarni belgilab olish kabi vazifalarni qo'yadi. Har yili an'anaviy tarzda o'tkaziladigan xalq ta'limi xodimlarining Avgust kengashlari bu borada asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Ko'rinib turibdiki, ushbu jarayon kelgusi o'quv yili ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shunday ekan, joriy yilgi Avgust kengashlarini qanday tashkil etishimiz lozim?

AN'ANAVIY AVGUST KENGASHLARI

sho'ba va yalpi yig'ilishlarini o'tkazish yuzasidan tavsiyalar

Avvalo, har bir pedagog mening tajriba va malakalarim, o'z kasbinga bo'lgan munosabatim qay darajada, bugungi kun talablariga mosmi, degan savol atrofida o'tgan o'quv yilida amalga oshirgan ishlarini sarhisob qilishi, yangi o'quv yiliga vazifalar belgilashda ham yuqoridagi savollarni mezon qilib olishi lozim.

Shuningdek, ta'lim jarayoniga tayyorgarlik ko'rishda barchaga umumiy bo'lgan o'rta saviyali o'quvchiga nisbatan mo'ljall olishdan voz kechish, har bir o'quvchiga iqtidor, iste'dodi va o'zlashtirish darajasini inobatga olib individual yondashish uslubini ishlab chiqishi zarur.

Ta'kidlash lozimki, bu yilgi Avgust kengashlari **"Mustaqil yurt pedagoglari sifatli ta'lim-tarbiya berishga chorlaydi!"** shiori asosida tashkil etiladi.

AN'ANAVIY AVGUST KENGASHLARINING ASOSIY VAZIFALARI NIMALARDAN IBORAT?

- ta'lim sohasida erishilgan yutuqlar haqida axborot berish hamda istiqboldagi vazifalarni belgilab olishni ta'minlash;
- ta'lim jarayoniga tatbiq etiladigan o'quv rejalari, dasturlari va darsliklarning o'zgarishlarni pedagog xodimlarga yetkazish;
- monitoring va bilimlar bellashuvi natijalari asosida ta'lim sifatini oshirish borasida qilingan ishlarni sarhisob etish, tahlillar asosidagi hisobot taqdimotlarini o'tkazish va yangi o'quv yilida amalga oshirilishi lozim bo'lgan ish shakllari (bo'shliqlarni to'ldirish) yuzasidan ko'rsatmalar va tavsiyalar qabul qilish;
- umumiy o'rta ta'lim maktablarining pedagogik kengash, metodik kengash va metodbirlashmalari faoliyatining samaradorligini oshirish;
- "Ustoz-shogird" usulining natijalari, bu tizimning o'qituvchilar ilmiy-metodik salohiyatini oshirishga ko'rsatgan ta'sirini o'rganish, ustoz va shogirdni o'z ustida hamda bir-birlari bilan tizimli ishlashlarini yo'lga qo'yish;
- 2011—2012-o'quv yilida tajriba-

sinovdan o'tgan ilg'or pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayoniga tatbiq etishda master-klass usulidan foydalanish va yo'riqnomalar berish;

- axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanib dars o'tishda mashg'ulotlar samaradorligini oshirishga erishish;

- ixtisoslashtirilgan umumta'lim muassasalarining o'quv reja va optimallashtirilgan dasturlarini o'quv jarayoniga tatbiq etish;

- «Dars — muqaddas» tavsiyasining uzviy davomi sifatida dars samaradorligini oshirishga qaratilgan tavsiya va yo'riqnomalar berish;

- tahlil asosida ta'lim berishning yangi zamonaviy usullari bilan muntazam tanishtirib borishda o'quvlar, tarmoqli konferensiyalar tashkil qilish, ilg'or tajribalarni targ'ib etish, internetdagi ta'lim portaliga metodik materiallar berib borish orqali pedagoglarni metodik tomondan qurollantirishdan iboratdir.

Ma'lumki, Avgust kengashlari yalpi va sho'ba yig'ilishlari tarzida o'tkaziladi. Yalpi yig'ilishlarda mamlakatimizda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar hamda viloyat, tuman hududiy xalq ta'limi boshqaruvi organlari va ta'lim muassasasining istiqboldagi vazifalari haqida ma'lumot beruvchi ma'ruza, «Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi» ko'rik-tanlovi g'oliblarining ish tajribalari asosida taqdimot, tajriba-tadqiqot maydonlarida sinovdan o'tgan ilg'or pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayoniga tatbiq etish, bilimlar bellashuvining barcha bosqichlari natijalarining tahlili va aniqlangan bo'shliqlar yuzasidan tavsiyalar ishlab chiqish mavzularida davra suhbat tashkil etiladi.

Shuningdek, respublikada va viloyatda internet pedagogik kengashi yoki internet forumini o'tkazish masalalari muhokamasi, eng yaxshi dars ishlarni, ijodkor o'qituvchilar ishlaridan ko'rgazma, multimedia materiallari yarmarkasi ham yalpi yig'ilish doirasida amalga oshiriladigan ishlar sirasiga kiradi.

Har bir fan va yo'nalishlar kesimidagi sho'ba yig'ilishlarida aniq maqsad va vazifalar qo'yilishi zarur. Unda ishtirok etgan har bir o'qituvchi

o'z faoliyatida uchragan muammolarga yechim topishi, yangi o'quv yili vazifalarini belgilab olishi hamda kengash yig'ilishining yakuniy tavsiya va qarorlarini 2012—2013-o'quv yili uchun tuziladigan ish rejasiga asos qilib olish imkoniyatiga ega bo'lishi lozim.

Buning uchun sho'ba yig'ilishlarini o'tkazishdan 10 kun avval ijodkor, izlanuvchan, tashabbuskor, tadbirkor,

yo'nalishlar bo'yicha tashkil etilib, tumandagi barcha fan o'qituvchilari jalb qilinadi hamda fan mutaxassislari, darslik mualliflari, «Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi» tanlovi g'oliblari taklif etiladi. Buning uchun har bir mintaqaga sho'ba yig'ilishlarini tashkil etuvchi va o'tkazuvchi trenerlar belgilanadi.

Avgust kengashlarining sho'ba yig'ilishlariga quyidagi mavzularni asos qilib olish tavsiya etiladi:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2012-yil 15-maydagi «Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartiga o'zgartirishlar kiritish haqida»gi 130-sonli qarori va O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining 2012-yil 16-maydagi «Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun 2012—2013-o'quv yiliga mo'ljallangan tayanch o'quv rejani tasdiqlash to'g'risida»gi 160-sonli buyrug'i asosida o'quv reja va o'quv dasturlari kiritilgan o'zgarishlar va ularni o'quv jarayoniga tatbiq etish.

2. Ayrim fanlar chuqur o'rgatiladigan davlat ixtisoslashtirilgan umumta'lim muassasalarining o'quv rejalari va dasturlariga kiritilgan o'zgarishlar va ularni o'quv jarayoniga tatbiq etish.

3. 2011—2012-o'quv yilining yakunlari bo'yicha o'tkazilgan ta'lim sifati monitoringi, fan olimpiadasi va bilimlar bellashuvida o'quvchilarning bilimlarida aniqlangan bo'shliqlar, o'zlashtirilishi murakkab bo'lgan mavzular yuzasidan tavsiyalar berish.

4. «Dars — muqaddas» tavsiyalari kaschida bajarilgan ishlar: yutuq va kamchiliklar, navbatdagi o'quv yilida amalga oshiriladigan vazifalar.

5. Ta'lim muassasalarida axborot-kommunikatsiya va multimedia vositalari, elektron darsliklar, virtual laboratoriyalardan foydalanish hamda xorijiy tillarni o'qitish samaradorligini yanada oshirish.

6. Ilg'or pedagogik texnologiyalarni tajriba-tadqiqotdan o'tkazish ishlari va natijalariga ko'ra tavsiya etilgan dars ishlarni o'quv jarayoniga tatbiq etish.

7. Ta'lim muassasalarida mobil telefonlardan foydalanish tartibi.

8. Umumta'lim fanlarini o'qitishdagi yangiliklar.

9. Optimallashtirilgan o'quv dasturlari asosida darsliklarga kiritilgan o'zgarishlar.

10. Sinf rahbarining tarbiyaviy soatlarni tashkil etish va o'tkazish metodikasi.

MAKTAB PEDAGOGIK KENGASHI AVGUST KENGASHLARINING UZVIY DAVOMIDIR

Xabaringiz bor, viloyat xalq ta'limi boshqarmasi hamda tuman xalq ta'limi muassasalari faoliyatini metodik ta'minlash va tashkil etish bo'limlarida o'tkazilgan an'anaviy Avgust kengashlari maktabda pedagogik kengash ko'rinishida davom etadi. Shu ma'noda yangi o'quv yili oldidan tashkil etiladigan

(Davomi 8-betda.)

Sho'ba yig'ilishlari fanlar va

(Davomi. Boshi 7-betda.)

maktab pedagogik kengashini an'anaviy Avgust anjumanlarining uzviy davomi deyish mumkin. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida pedagogik kengashlarni 1-sentabrgacha bo'lgan muddatda o'tkazish tavsiya etiladi.

Pedagogik kengashlarda o'qituvchilarning ijodiy fikrlashiga imkon yaratish, ta'lim sifat va samaradorligini oshirishdagi mas'uliyat hissin kuchaytirish, soha bo'yicha munozaralar yuritish, ta'lim tizimini takomillashtirishga oid takliflar olish, vazifalarni belgilash maqsadida noan'anaviy shakllar va metodlardan foydalanish lozim. Jumladan, seminar, imitatsion o'yin, taqdimot, ilmiy-amaliy konferensiya, bahs-munozara, analitik ma'ruza, ochiq mikrofon, guruhlarda ishlash, material tarqatish, qaror qabul qilish (hayotiy yondashuv, o'zgarishlarni tahlil qilish) kabi usullardan foydalanish mumkin.

Noan'anaviy shaklda tashkil etilgan

pedagogik kengashlarda muammolarni yechish uchun amaliy yo'llanma beriladi, har bir pedagog jarayonning ishtirokchisiga aylanishi lozim.

Pedagogik kengashni tashkil etishda quyidagi tayyorgarlik ishlari amalga oshiriladi:

1. O'qituvchilarning hisobotlari asosida maktab metodbirlashmasi raisi tomonidan tayyorlangan yakuniy ma'lumot va har bir o'qituvchining faoliyatiga berilgan baho, sinflar kesimida tayyorlangan monitoring natijalari tahlil etiladi. Tahlillar qizg'in va amaliy ahamiyatga boy bo'lish uchun muhokamaga qo'yilayotgan ma'lumotlar (mavzular) bir hafta avval o'qituvchilarga tarqatiladi yoki tanishib chiqishlari uchun kutubxona, o'qituvchilar xonasi, monitoring xonalarga lib qo'yiladi.

2. Kengash a'zolari kerakli materiallar bilan ta'minlanadi, o'qituvchilar tomonidan hal qilinishi lozim bo'lgan muammolar belgilanadi va muhokama uchun tavsiya etiladi.

Xususan:

- yo'l qo'yilgan kamchilik va nuqsonlar takrorlanmasligi uchun qanday choralar ko'rish lozimligi;

- ta'lim berish sifatini oshirish va samaradorlikka erishish uchun qaysi metodlardan foydalanish va qanday ishlarni amalga oshirish kerakligi;

- pedagogik texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan o'quv jarayonida foydalanishning ahvoli, bu jarayonni rivojlantirish uchun amalga oshirilishi lozim bo'lgan ishlar;

- ota-onalar, mahalla va jamoatchilik bilan olib borilayotgan ishlar holati, hamkorlikni yanada mustahkamlash choralari;

- yangi o'quv yilidagi vazifalarni amalga oshirish yuzasidan takliflar.

3. O'tkazish tartibi:

1. Maktab direktori kengash tartibi bilan ishtirokchilarni tanishtiradi. Ushbu o'quv yilida amalga oshirilgan ishlar va har bir o'qituvchining oldiga qo'yilgan

vazifalar haqida ma'ruza qiladi.

2. Har bir fan metodbirlashmasining taqdimoti o'tkaziladi. Taqdimotda tegishli fanlar o'qitilishi bilan bog'liq yutuq va kamchiliklar, kelgusida samaradorlikni oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar rejasiga haqida ma'lumot beriladi (taqdimot qilishda slaydlardan, ko'rgazmalardan foydalanish mumkin).

3. Taqdimotdan so'ng davra suhbatida "Aqliy hujum" usulidan foydalangan holda quyidagi muammolar qo'yiladi:

- o'quv sifatini oshirishga halaqit beruvchi omillarni bartaraf etish uchun qanday ishlarni amalga oshirishimiz lozim?

- ta'lim samaradorligini oshirishda yutuqlarga erishishimiz uchun siz nimalarni taklif etasiz kabi savollar bo'yicha fikrlar bildiriladi va olingan takliflar umumlashtiriladi.

Pedagogik kengashning qarorida maktabning 2012—2013 o'quv yilidagi vazifalari belgilab olinadi.

FANLAR KESIMIDA O'TKAZILADIGAN SHO'BA YIG'ILISHLARI UCHUN TAVSIYALAR

ONA TILI

Davlat ta'lim standarti talabiga ko'ra umumiy o'rta ta'lim maktablarida ona tili fanidan o'quvchilar egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar uch yo'nalishdagi ko'rsatkichlar asosida tekshiriladi va aniqlanadi.

Birinchi ko'rsatkich o'qish texnikasi bo'lib, bu orqali o'quvchining notanish matnni ifodali o'qiy olish ko'nikmasi aniqlanadi.

Ikkinchi ko'rsatkich o'zgarlik fikrini va matn mazmunini anglash malakasi bo'lib, bu talab bolaning og'zaki bayon qilinyotgan fikrni hamda yozma matn mazmunini anglay olish darajasini aniqlash maqsadida kiritilgan.

Uchinchi ko'rsatkich esa fikrni yozma shaklda bayon etish malakasidir. Ta'kidlash lozimki, ona tili ta'limining maqsadi shu yo'nalishda mujassamlashadi.

An'anaviy Avgust kengashlarining ona tili o'quv fani bo'yicha sho'ba yig'ilishlarida yuqorida qayd etilgan ko'rsatkichlarning hudud ta'lim muassasalaridagi ijrosi tahlil qilinishi, mavjud yutuq va kamchiliklar aniqlanishi hamda ularning yechimi bo'yicha pedagoglarga tavsiyalar, yo'riqnomalari ishlab chiqilishi lozim.

Ma'lumki, DTS talablari darajasida o'quvchilarga bilim berish, ko'nikma va malaka hosil qilish ko'p jihatdan dars mashg'ulotlarining samarali tashkil etilishida ko'rinadi. Dars samaradorligi esa o'qituvchining unga tayyorgarlik ko'rishiga bog'liq. Puxta tayyorgarlikka asoslangan dars qiziqarli o'tadi va ko'zlangan maqsadga erishiladi. O'qituvchi darsga tayyorlanar ekan, avvalo, darsning maqsadini puxta

o'ylab ko'rmog'i lozim. Mashg'ulotning ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlari aniq, ammo ularni o'zaro uyg'un holda qanday qilib amalga oshirish yo'llari belgilanmasa, samaradorlikka erishib bo'lmaydi.

Darsning metodini to'g'ri tanlash ham dars samaradorligini ta'minlovchi omillardan hisoblanadi. Dars metodini tanlashda o'qituvchi o'quvchilarning real o'quv imkoniyatini, o'rganiladigan mavzuning talabini ham hisobga oladi. Ta'limning bu jihati o'qituvchidan puxta nazariy bilim va pedagogik mahorat talab etadi. Jumladan, o'qituvchi darsni turli metodlardan foydalangan holda tashkil etar ekan, ayniqsa, yangi bilim beruvchi darslarda ko'proq muammoli o'qitish metodiga asoslanishi, qayta xotirlash xarakteridagi topshiriqlardan ham, ijodiy xarakterdagi topshiriqlardan ham foydalanishi lozim.

Shuningdek, darsga tayyorgarlik ko'rishda o'qituvchi darslikdagi qaysi mashqlardan foydalanishini, mashq shartlariga qanday qo'shimchalar yoki o'zgartirishlar kiritishi mumkinligini rejalashtirishi kerak.

Ta'lim vositalari ham mashg'ulotlar samaradorligini ta'minlashga xizmat qiladi. Darslik ham ta'limning muhim vositasi hisoblanadi. Xususan, maktab ona tili ta'limining asosiy maqsadi o'quvchilarni ijodiy fikrlash, fikr mahsulini nutq vaziyatiga mos ravishda og'zaki va yozma shaklda to'g'ri, ravon ifodalash ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish ekan, bu maqsad darsliklarda o'z ifodasini topgan.

Darsni darslikka asoslanib tashkil etish degani darslikda berilgan o'quv topshiriqlaridagina foydalanishni

anglatmaydi, albatta. O'qituvchi darslikdan ijodiy foydalanishi, ya'ni zarurat tug'ilganda mashq shartiga qo'shimcha shartlar kiritishi, berilgan shartni yangi shart bilan almashirishi, lozim topsa, darslikdagi mashq o'rnida o'zi tuzgan mashqdan foydalanishi mumkin.

Darslik materialiga yordamchi vosita sifatida turli jadvalardan, rasmlar albomlar va tarqatma materiallardan, diapozitiv va diafilmlardan, ovozni yozib olish vositalaridan foydalanish mumkin.

Ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish hozirgi davrda muhim ahamiyat kasb etishi barchaga yaxshi ayon. Ammo dars jarayonida kompyuter texnikasidan hamma vaqt ham foydalanish imkoniyati bo'lavermaydi va bu metodik jihatdan to'g'ri ham emas. Shunga ko'ra ona tili fani to'g'ri qarash mashg'ulotlarida o'quvchilarning dars jarayonida o'zlashtirgan nazariy bilimlarini mustahkamlashda, og'zaki va yozma nutqlarini rivojlantirishda o'quvchilarning xohish-istaklari bilan kompyuter texnikasidan ijodiy foydalanish katta samara beradi.

Qay bir fan yo'nalishi bo'lishidan qat'i nazar, o'qituvchilarga metodik yordam ko'rsatishning asosiy markazi metodbirlashmalar hisoblanadi.

Shu bois sho'ba yig'ilishlarida metodbirlashmaning asosiy ish faoliyati ham sarhisob qilinishi maqsadga muvofiq. Xususan, "Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi" ko'rik-tanlovi g'oliblarining ish tajribalarini "master klass" (o'qituvchi faol tajribalarini o'z kasbdoshiga o'rgatishi) sifatida o'rganish mumkin.

Ta'lim samaradorligini ta'minlashda o'quvchilar bilim sifati monitoringini izchil tashkil etish muhim ahamiyat kasb

etadi. Ona tili ta'limida ushbu monitoring ishlari ko'proq yozma ishlar, diktant va insholar vositasida aniqlanadi. Diktantda o'quvchining imlo savodxonligi, bo'g'in ko'chirish, satrdan satrga ko'chirish qoidalariga rioya qilishi, ishora belgilarini o'z o'rnida ishlata bilish ko'nikmalari tekshirilsa, ijodiy bayon, matn yaratish, insho kabi yozma ish turlarida esa o'quvchilarning ijodiy va mustaqil fikrlash qobiliyati, uslubiy savodxonligi kabi jihatlar aniqlanadi.

Demak, sho'ba yig'ilishlarida ona tilidan o'tkaziladigan nazorat ishlarining mazmun-mohiyati, ularning natijaviyligini ta'minlash yuzasidan ham fikr-mulohazalar yuritilishi lozim.

Ta'kidlash joizki, DTS va o'quv dasturlari uzviylik hamda uzluksizlik nuqtai nazaridan tahlil qilinib, optimallashtirilganidan amaliyotchilar xabardor. Xususan, ona tili fani bo'yicha 10 soat hajmdagi 10ta mavzu optimallashtirilgan edi. Shundan 5-sinfda 4 soat, 8-sinfda 1 soat hajmdagi mavzular murakkab deb topilib, ularga takrorlash darslaridan 1 soatdan qo'shib berilgan. 9-sinfda esa 5 soat hajmdagi 5ta mavzu murakkab deb topilib, kasb-hunar ta'limi dasturiga o'tkazilgan. Optimallashtirilgan mavzular bo'yicha tayyorlangan tavsiyalar risola holda hamda elektron nusxada joylarga yetkazilgan.

Amaliyotchilarning metodik qo'llanmalarga bo'lgan ehtiyojini qondirish maqsadida 5 va 7-sinflar darsligi asosida yaratilgan "O'qituvchi kitobi"ning to'ldirilgan nusxasi qayta nashr qilindi (N. Mahmudov va b. Toshkent, 2011 yil. 6-sinf bo'yicha o'qituvchilar uchun metodik qo'llanma yangidan yaratildi (M. Abduraimova va b. Toshkent, 2012 yil).

Shuningdek, 46 nomda plakatlar to'plami tayyorlanib, "Ekstremum-press" kompa-

niyasi tomonidan chop etildi. Ayni paytda 46 nomdagi plakatlar to'plami "Elxolding" kompaniyasi tomonidan nashrga tayyorlanmoqda. Ushbu ma'lumotlar ham o'qituvchilar e'tiboriga havola etilishi maqsadga muvofiq.

Shuningdek, sho'ba yig'ilishlarida quyidagi mavzularda ilg'or tajribalarni tinglash, bahs-munozara yuritish, o'zaro fikr almashish, kelgusi rejalarni belgilab olish tavsiya etiladi:

1. O'quvchilarda yozma nutq malakalarini tarkib toptirish — DTSning asosiy talabi.

2. Ta'lim sifati monitoringini olib borishda nazorat ishlarining o'rni.

3. Zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish — o'qitish samaradorligini oshirish omili sifatida.

4. Ona tiliga ehtirom tuyg'ularini singdirishda darsdan tashqari tadbirlarning ahamiyati (Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi allomalar, taniqli shoir-yozuvchilar hayoti va ijodiga; "Davlat tili haqida"gi qonun qabul qilingan kunga; 21 fevral — Xalqaro ona tili kuniga bag'ishlangan tadbirlar va h.).

5. Fan oyligi samaradorligi va natijaviyligini ta'minlash tajribalari.

6. Metodbirlashmalar — ona tili va adabiyot o'qituvchilariga metodik yordam ko'rsatishning markazi sifatida.

7. O'quvchi husnixati — ona tili o'qituvchilarning mehnati ko'zgusi.

8. Ona tili darslarida muloqot madaniyatini shakllantirish tajribasi.

9. Ona tili mashg'ulotlarida fanlararo aloqa tamoyilidan foydalanish tajribasi.

10. Mavzulararo uzviylikni ta'minlash — puxta bilim olish omili.

11. O'quvchilarni matn tuzishga o'rgatish tajribasidan.

12. Yozma ishlarda xatolar ustida ishlash usullari.

ADABIYOT

Har bir jamiyatning kelajagi uning ajralmas qismi va hayotiy zarurati bo'lgan ta'lim tizimining qay darajada rivojlangani bilan belgilanadi. Bugungi kunda mustaqil taraqqiyot yo'lidani borayotgan mamlakatimizning uzluksiz ta'lim tizimini isloh qilish va takomillashtirish, yangi sifat bosqichiga ko'tarish, unga ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini joriy etish hamda ta'lim samaradorligini oshirish davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Shu o'rinda ta'kidlash joizki, 2012-yilning 16—17-fevral kunlari Toshkent shahrida bo'lib o'tgan "Yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalash — mamlakatni barqaror taraqqiy ettirish va modernizatsiya qilishning eng muhim sharti" mavzusidagi xalqaro konferensiya yakunlari bo'yicha qabul qilingan Rezolyutsiya mazmun-mohiyatida ham yoshlarni ma'naviy barkamollik shaxslar qilish yo'liga yetkazishga alohida urg'u berilgan bo'lib, bu maqsadlar adabiyot o'qituvchilari zimmasiga ham katta mas'uliyat yuklaydi. Kitob mutolaasi, oilaviy kitobxonlikni rivojlantirishda o'qituvchi va kutubxonachi hamkorligi, yangi adabiy-badiiy nashrlar, o'quv dasturlarining uzviylashganligi, darsliklar mazmunining yildan yilga yaxshilanib, kamchiliklar bartaraf etilayotganligi va bu islohotlarning ta'lim jarayoniga ko'rsatayotgan ijobiy ta'siri haqidagi ilg'or ish tajribalar 2012-yil an'anaviy Avgust kengashlarida muhokama etilishi zarur.

Adabiyot murakkab va ko'p qirrali o'quv fanidir. U o'quvchilarni hayot bilan tanishtiradi, ularda atrof-muhit va inson xarakterining murakkabligini tushunish qobiliyatini, Vatanga, xalqiga sadoqatli bo'lish tuyg'usini rivojlantiradi. Ta'kidlangan sifatlarini o'quvchilarda shakllantirish vazifasi adabiyot o'qituvchisi zimmasida bo'ladi. Shunday ekan, o'qituvchi o'z fanini, maktab va o'quvchilarni yaxshi bilishi, o'quvchiga DTS talablari asosida berilishi zarur bilim va ko'nikma haqida aniq tasavvurga ega bo'lishi, o'z fani mazmunidan kelib chiqqan holda o'quvchi shaxsiyatidagi rivojlanish qonuniyatlarini aniqlashga qaratilgan muayyan bir usul va tartibda ish olib borishi zarur.

Adabiyot fani bo'yicha Avgust kengashlarining sho'ba yig'ilishlari muhokamasiga qo'yiladigan har bir masala o'zining dolzarbligi, mazmun-mohiyati bilan o'qituvchilarni yangi o'quv yili amaliyotiga yangi bilim, zamonaviy metodik tavsiyalar bilan kirib borish imkoniyatini berishi dardor.

O'quv dasturlarining optimal-lashtirilishi munosabati bilan kiritilgan o'zgarishlar 2011-2012-o'quv yilida amaliyotga tatbiq etilgan 5-sinf "Adabiyot" darsligida o'z aksini topgan.

O'ZBEK TILI

O'zbek tili ta'limi bo'yicha Avgust kengashlari sho'ba yig'ilishlarida belgilangan mavzular mazmuniga "Mustahkam oila yili" davlat dasturi vazifalariga hamohang tushunchalarni singdirish, bu borada ommaviy axborot vositalari, internet

Kelgusi (2013-2014) o'quv yili uchun uzviylashgan yangi o'quv dasturidagi o'zgarishlar 6—7-sinf "Adabiyot" darsliklariga kiritilgan holda qayta ishlanib, nashr etiladi. 6-sinf "Adabiyot" (S.Ahmedov va boshqalar) darsligiga uzviylashgan o'quv dasturi bo'yicha quyidagi o'zgarishlar kiritiladi:

J.Jabborov she'rlari dasturda berilmagani tufayli darslikdan chiqarilib, optimallashtirilgan o'quv dasturida berilgan H.Olimjonning "O'zbekiston" she'ri kiritiladi. E.Vohidovning "Nido" dostoni 5-sinfga o'tkazilgani tufayli, uning o'rniga shoirming "O'zbekim" qasidasi darslikka kiritiladi.

Amaldagi 7-sinf (Q.Yo'ldoshev va boshqalar) darsligiga esa uzviylashgan o'quv dasturi asosida qayta ishlash jarayonida quyidagi o'zgarishlar kiritiladi:

Optimallashtirilgan o'quv dasturidagi H.H.Niyoziyning "Jonlarning jononi vatan", "Dardiga darmon istamas", Mirmuhsinning "Me'mor", O'.Umarbekovning "Qiyomat qarzi", Xayriddin Salohning "Yulduzlar afsonasi" asarlari darslikka kiritiladi. Zavqiyning "Shohimardon xotirasi" asari darslikdan chiqarilib, o'rniga "Ahlirasta" hajviyasi, "Ajab ermas" g'azali kiritiladi.

Alisher Navoiyning "Hayrat ul-abror" asaridan "Shoh g'ozini" hikoyati, Sh.Xolmirzaevning "O'zbeklar" hikoyasi, Sh.Rahmon she'rlari uzviylashgan dasturdan chiqarilgani, M.Osimning "Zulmat ichra nur" qissasidan berilgan parcha, A.Avloniyning "Vatanni suymak", "Vatan" asarlari 5-sinf o'quv dasturiga o'tkazilgani sababli darslikdan chiqariladi. O'qituvchilardan uzviylashgan o'quv dasturi talablarini teran anglash, yangi kiritilgan mavzular mazmun-mohiyatiga ko'ra mashg'ulotlarni rejalashtirish, o'rganishga berilgan asarlar yuzasidan o'quvchini o'qishga, mustaqil mutolaaga qiziqtirish, matn ustida ishlashga va uni tahlil qilishga o'rgatish, multimediyalardan, elektron darsliklardan, ilg'or pedagogik texnologiyalardan o'rinni foydalanish mahoratiga ega bo'lish talab etiladi.

5—9-sinf uzviylashgan adabiyot dasturi bilan ishlash bo'yicha taqvim — mavzu reja, nazorat ishlarini o'tkazish bo'yicha tavsiya, yangi kiritilgan mavzular uchun matnlar RTM mutaxassislar tomonidan tayyorlanib amaliyotchi o'qituvchilarga yetkazilgan. Sho'ba yig'ilishlarida mazkur o'zgarishlar amaliyotchilarga yana bir bor eslatilishi va muhokama uyushtirilishi maqsadga muvofiqdir.

Adabiyot o'qituvchilari oldida turgan asosiy vazifalardan biri — o'quvchilarda kitob bilan mustaqil ishlash malakalarini hosil qilishdan iboratdir. O'qituvchi maktab kutubxonasi, sinf rahbarlari bilan birgalikda bu ishlarni amalga oshirishning muayyan rejasini tuzib

chiqmog'i, bolalarga kitob mutolaasi qoidasi haqida asosiy ma'lumotlar bermog'i va o'quvchilarda adabiy asarni mustaqil ravishda tahlil qila bilish malakasini hosil qilmog'i kerak.

Kitob bilan ishlash, adabiyotlarni tavsiya etish, o'quvchilarning mutolaasiga rahbarlik qilish faqat darslarda emas, balki to'garaklarda, fakultativ mashg'ulotlarda, adabiy kecha, kutubxona va hokazolarda olib boriladi. Bu ishga o'qituvchilar, tarbiyachilar, "Kamolot" yoshlar ijtimoiy harakati faollari, maktab kutubxonachisi jalb etiladi. Bilamizki, jismoniy va ruhiy rivojlanish bosqichida bo'lgan bolalar ham genetik, ham ong jihatdan bir-biriga yaqin. Kitob mutolaasiga qiziqtirishda ulardagi shu umumiylikdan foydalanish, ya'ni yoshiga, qarashlariga mos munosabatda bo'lish, zerikarli notatsiyalardan qochish va noan'anaviy yondashuvlarni qo'llash zarur. Buning natijasida o'quvchilarda milliy g'urur, mehnat qilishga burchlilik, Vatanga muhabbat, odamlar o'rasida o'zaro hurmatda bo'lish, halollik, rostgo'ylik kabi tuyg'ularni tarbiyalashga erishiladi. Shuning uchun kitobxonlik masalasining sho'ba yig'ilishlarida muhokama etilishi amaliyotda o'zining ijobiy natijasini beradi.

O'quv-tarbiya jarayonida pedagogik texnologiyalardan to'g'ri foydalanilishi o'qituvchining bu jarayonda asosiy tashkilotchi yoki maslahatchi sifatida faoliyat yuritishiga olib keladi. Bu esa o'quvchidan ko'proq mustaqillikni, ijodni va irodaviy sifatlarini talab etadi.

Pedagogik texnologiya asosida o'tkazilgan mashg'ulotlar yoshlarning muhim hayotiy yutuq va muammolarga o'z munosabatini bildirishga intilishlarini qondirib, fikrlashga, o'z nuqtayi nazarlarini asoslashga imkoniyat yaratadi. Shu nuqtayi nazardan 5—9-sinflar uchun adabiyot fanidan choraklar kesimida murakkab mavzular bo'yicha ta'lim texnologiyalari asosida namunali dars ishlanmalari va tavsiyalar tayyorlanib, Xalq ta'limi vazirligi hamda Respublika ta'lim markazining veb-sahifasi — www.uzedu.uz va rtm.uzedu.uz elektron manzillariga joylashtirib borilmoqda. Ushbu elektron manzillardagi ta'lim tizimi yangiliklari, faniga doir metodik ishlanmalar va turli xil qiziqarli materiallardan amaliyotda o'rinni foydalanib kelayotgan ilg'or o'qituvchilar tajribasining ham muhokamaga tortilishi foydadan xoli bo'lmaydi.

Fan oyliklarining ta'lim samaradorligini oshirishdagi roli, o'tkazilgan fan olimpiadalari, bilimlar bellashuvi, adabiyot darslarida elektron darsliklar bilan ishlash, to'garak mashg'ulotlarining o'rni yuzasidan amaliyotchilarning fikr-mulohazalari umumlashtirilib, tavsiyalar ishlab

chiqilishi, kelgusi ish rejalari belgilab olinishi maqsadga muvofiq.

2011—2012-o'quv yili adabiyot fani chuqur o'rganishga ixtisoslashtirilgan maktablarda dars mashg'ulotlari uzviylashgan o'quv dasturi asosida olib borildi. Mazkur dastur umumiy o'rta ta'lim maktablarining optimal-lashtirilgan dasturi asosida uzviylik va uzluksizlik jihatidan ko'rib chiqilib, amaliyotga joriy etilgan edi.

Ixtisoslashtirilgan maktablarning uzviylashgan o'quv dasturidagi yangi mavzular va soatlar, o'zgarishlar amaliyotda qanday natijalar berganligi, yo'nalishdagi muammo va yechimlar bo'yicha ham sho'ba yig'ilishlarida tavsiyalar berilishi, muhokamalar uyushtirilishi maqsadga muvofiqdir.

2012—2013-o'quv yilida o'qituvchilar quyidagi darsliklardan foydalanishlari mumkin:

- 5—6-sinflarda S.Ahmedov rahbarligidagi mualliflar guruhi tomonidan yaratilgan;
- 7—9-sinflarda Q.Yo'ldoshev rahbarligida yaratilgan;
- 8-sinfda S.Olimov rahbarligida yaratilgan darsliklardan foydalanish tavsiya etiladi.

Avgust kengashlarining sho'ba yig'ilishlarida muhokama qilish va tajriba almashish uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Darslarda axborot va ta'lim texnologiyalaridan o'rinni foydalanish — samaradorlik omili.
2. Oilaviy kitobxonlik — barkamol shaxsni tarbiyalash vositasi.
3. Darslarda o'z yig'ilishlari va multimediyalardan foydalanishga erishish.
4. O'qituvchining chuqur bilimi, kasbiy mahorati dars sifat va samaradorligi garovidir.
5. Uzviylashgan dastur asosida yaratilgan darsliklar — amaliyotda.
6. Elektron darsliklar bilan ishlashda o'qituvchi mahorati.
7. Ilg'or pedagogik texnologiyalar tajriba-tadqiqot ishlarining faol bosqichi yakunlari.
8. O'quvchi qobiliyatini tarbiyalashda to'garak mashg'ulotlarining o'rni.
9. "Ustoz-shogird" maktabi — ilg'or tajriba minbari.
10. Fan oyliklarini noan'anaviy usullarda tashkil etish — mahorat maktabi.

Berilgan mavzular asosida bahsmunozaralar, taqdimotlar hamda davra suhbatlari tashkil etilishi maqsadga muvofiq.

Amaliyotchi o'qituvchi va metodistlar uchun Avgust kengashlarining sho'ba yig'ilishlarining asosiy metodik yordam va yo'llanma berishini nazarda tutib, yig'ilishlarning noan'anaviy usullarda qiziqarli o'tkazilishiga erishish dardor.

materiallaridan o'rinni va umumli foydalanish, o'zbek tili ta'limiga ilg'or texnologiyalarni joriy etish bo'yicha to'plangan tajribalarni o'rganish, tajriba-tadqiqot maydonlarida olib borilgan tajriba-sinov ishlari natijalari, yutuq va kamchiliklar, fan olimpiadalari, bilimlar bellashuvi, fan oyliklarining

ta'lim samaradorligini oshirishdagi roli, aniqlangan kamchiliklar, o'zbek tili darslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, elektron darsliklar bilan ishlash, yangilangan "O'zbek tili" darsliklari bo'yicha ishlashning yillik yakunlari, natijalari (5-sinf

darsligi misolida) kabi masalalar yuzasidan amaliyotchilarning fikr-mulohazalari umumlashtirilib, tavsiyalar ishlab chiqilishi, kelgusi rejalari belgilab olinishi maqsadga muvofiq.

Barcha fanlarda bo'lgani

kabi o'zbek tili ta'limida ham mashg'ulotlarning sifat va samaradorligini oshirishda ilg'or pedagogik texnologiyalar asosida yaratilgan o'quv-metodik

(Davomi 10-betda.)

(Davomi.
Boshi 9-betda.)

adabiyotlarning ahamiyati katta. Shu maqsadda 3-, 4-, 5-sinf «O'zbek tili» darsliklari qayta ishlanib takomillashtirildi. 2011-2012-o'quv yilida o'zbek tili fanidan 2-sinf uchun A.Rafiev rahbarligidagi mualliflar guruhi tomonidan yaratilgan «O'zbek tili» darsligi tanlov asosida yangidan yaratildi.

Mazkur darslikka kiritilgan quyidagi o'zgarishlarni amaliyotchi o'qituvchilarga yetkazish tavsiya etiladi.

- ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan sinf o'quvchilarini lotin yozuviga asoslangan yangi o'zbek alifbosiga o'rgatish maqsadida 1-2 chorakda asosan harflarni yozish va o'qishga o'rgatish, bog'inlarni qo'shib o'qish va o'rganilgan harflar ish-tirokidagi so'zlarni o'zlash-tirishga asosiy e'tibor qaratildi;

- 3-chorakdan boshlab to'g'ri o'qish va talaffuz qilish, so'z birikmasi va qisqa jumalarni tuzish, to'g'ri ko'chirib yozish, ixcham matnlarni o'qish ko'nikmalarini shakllantirish nazarda tutildi;

- yangilangan darslikda nutqiy mavzularning berilishida ketma-ketlik ta'minlandi, «Mening xonam», «Hayvonot bog'ida», «Kim bo'lsam ekan?» mavzulari 3-, 4-sinflarga o'tkazilgani sababli o'rniga «Hafta kunlari», «Kitob», «Qiziqarli harakatlil o'yinlar» mavzulari bo'yicha materiallar kiritildi.

Darslikning uslubiy qo'llanmasi sifatida taqdim etilgan «O'qituvchi kitobi»da darsni interfaol usullarda tashkil etishga oid ta'limiy o'yinlar, so'z boyligini oshirishga qaratilgan grammatik o'yinlar orqali yozish va o'qishni o'rgatish ko'zda tutilgan. Darslarda samaradorlikka erishish uchun darslarning ta'limiy, tarbiyaviy maqsadlari, ularning taqsimlanishi bo'yicha aniq ko'rsatmalar berilgan, har bir mavzu bo'yicha zamonaviy pedagogik texnologilardan foydalanishga qaratilgan dars ishlanmalari tavsiya etilgan.

2012-2013-o'quv yilida 2-, 3-, 4-, 5-, 9-sinflarda A.Rafiev rahbarligidagi mualliflar guruhi tomonidan yaratilgan, 6-, 7-sinflarda R.Tolipova rahbarligida, 8-sinfda

H.Muhiddinova rahbarligida yaratilgan darsliklardan foydalanish tavsiya etiladi.

Shuningdek, fan oylklarini samarali tashkil etish, «Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi» ko'rik-tanlovi ishtirokchilarining hududlarda o'z tajriba-tayanch maktablarini yaratishlariga e'tibor qaratish, bundan keyingi faoliyatlar uchun aniq vazifalarni belgilab olishlari ham e'tibordan chetda qolmasligi kerak. Ya'ni:

- har bir amaliyotchi o'z sohaviy bilimi va kasbiy mahoratini muntazam oshirib borishi;

- o'zbek tili ta'limining xususiyatidan kelib chiqqan holda ta'limning ilg'or texnologiyalarini jarayonga tatbiq etish va o'qitishning sifat-samaradorligini oshirishga erishish;

- ustoz-shogird an'anasi-rini rivojlantirish;

- o'zaro tajriba almashish, ochiq darslarni tizimli tashkil etish, dars jarayonida qo'llaydigan usullarni amaliyotchilarga o'rgatishi, maktab fan metodbir-lashmalari faoliyati samara-dorligini oshirish;

- fan to'garaklari fao-liyatini izchil yo'lga qo'yish bo'yicha chora-tadbirlar belgilash va h.k.

Dars murakkab jarayon bo'lib, uning samaradorligi o'quvchilarning faolligiga ham bog'liq. O'quvchilarni faollashtirish uchun esa pedagogik texnologiya-larning ilg'or usullaridan o'yin, bahs, suhbat, vikto-rina, musobaqa, sayohat, seminar, konferensiya, davra suhbat, rolli o'yinlarini qo'llash, kitob bilan ishlash va amaliy mashqlarga ko'proq vaqt ajratish lozim. Bunda o'quvchilarga bir-birlarining fikrini to'ldirishga imkoniyat berish, o'quvchi fikrini bilishga harakat qilish, mashg'ulotlarni o'quv-chilarning imloviy va punk-tuatson malakalarini puxta shakllantirishga yo'naltirilish, matn bilan ishlash, shu asosda mustaqil matn tuzdirish, mashqlarga ko'proq e'tibor qaratish kerak bo'ladi.

Zamonaviy pedagogik texnologiya o'quv maq-sadini aniqlash va ta'lim jarayonini loyihalashda quyidagilar ko'zda tutiladi:

1. o'quvchining faolligini oshirish, hamkorlikka chor-lash;

2. o'quv materiallarini mustaqil mutolaa qilish ko'nikma va malakasini shakllantirish;

3. o'quvchini o'z fikrini bayon qila olish, himoya-lash, isbotlay olishga odatlantirish.

Shuningdek, o'zbek tili darslarida audiomatnlardan foydalanish ham ijobiy natija beradi. Audiomatnlarni tinglash rusiyzabon o'quv-chilarda ifodali o'qish va so'zlash madaniyatini shakllantiradi. Ular og'zaki nutq qoidalariga amal qilish, dialogik va monologik nutqdan foydalanish, urg'uni o'z o'rnida qo'llash kabi malakalarni egallab boradilar. Shu bois yozib olingan audiomatnlarni grammatik jihatdan ham, badiiy va mavzuni qamrab olish jihatidan ham, tarbiyaviy tomondan ham yuksak saviyada bo'lishi, matnlarni o'qishga eng yaxshi talaffuz va ovozga ega mutaxassislar jalb qilinishi yaxshi samara beradi, bu o'quvchida katta qiziqish va emotsional zavq uyg'otadi.

O'quvchilarning faolligini oshirishning muhim omil-laridan yana biri mavzuga mos keladigan video-lavhalarni tanlay bilishdir. Videolavhalar darslik ma-terialiga to'la muvofiq ke-lishi lozim. Ularning quyilay tomoni shundaki, nutq o'stirishda, matn tuzishda namoyish etilayotgan ma-terial yuzasidan o'quvchi-larda keng tushunchalar hosil qiladi.

Til o'rgatishda yana elektron darsliklardan foydalanishning ham o'ziga xos xususiyatlariga alohida e'tibor berish lozim. Ta'lim boshqa tillarda olib bo-riladigan maktablarning 8-sinflari uchun «Info Media Technologies», 9-sinf uchun «Extremum press nashriyoti tomonidan «O'zbek tili» elektron darsliklari yaratilgan. Elekt-ron darsliklarning tarkibi quyidagicha:

1. Nazariya: (darslik mazmuni).

2. Test va mashqlar.

3. Ko'rgazmali materiallar: video, animatsiya, didaktik materiallar, fotorasmlar.

4. Optimallashtirilgan mav-zular: darslardan namu-nalar, grammatik qoidalar, testlar.

5. To'ldiruvchi materiallar: fonoteka, interaktiv topshi-riqlar, dialog, kutubxona, lug'at.

Darsliklardagi 22ta nutqiy mavzulardan «Ona yurt manzaralari», «O'zbekiston sporti», «Vatan himoyasi», «Buyuk ajdodlarimiz», «O'lkamizga Navro'z keldi», «Yurtim manzaralari», shuningdek, darslikdagi

«Buyuk ipak yo'li», «Oltin kuz», «Ali Qushchi», «O'zbek polvonim» matnlari bo'yicha hamda qo'shimcha «Fas-lar», «O'tgan kunlar» mavzulari asosida video-filmlar kiritilgan.

Animatsiyada: darslikdagi «Buloq», «Til bilgan el biladi», «Guldursun», «Go'-zal», «Oftob ona», «Onaga mehr» mavzularidagi matnlarga ovoz berilgan bo'lib, she'r va matnlar ifodali o'qib eshittirilgan.

Didaktik materiallarda: darslikdagi grammatik bilimlardan ko'makchilar, juft so'zlar, yuklamalar, bog'lovchilar, takroriy so'zlar bo'yicha jadvallar ishlangan.

Fotorasmlarda: «Tarixiy shaharlar», «Bolalar kela-jagimiz», «Muzeylar», «Umumxalq bayramlari», «Ishlab chiqarish», «Kasb-lar», «Sport olami», «Milliy kiyimlar» mavzularida qo'-shimcha fotorasmlar berilgan.

To'ldiruvchi material-larda: darslikdagi barcha nutqiy mavzular bo'yicha lug'atlar kiritilgan.

Darslik materiallari maz-munidan kelib chiqib tuzilgan test topshiriqlari maxsus dastur asosida joylashtirilgan bo'lib, ular o'quvchining mustaqil ishlashi uchun yordamchi vosita vazifasini o'taydi.

Mazkur darsliklar ta'lim boshqa tillarda olib bo-riladigan maktablarning axborot-resurs markazi va kutubxonalarida, informatika xonasida saqlanadi. Elekt-ron darsliklar bilan ishlash yuzasidan Respublika ta'lim markazi metodik tavsiyalar ishlab chiqqan. Amaliyotchi o'qituvchilar elektron dars-liklar mazmuni bilan to'liq tanishib chiqqanlaridan so'ng, dastlab biron bir mavzuni tanlab, darsni shu xonada tashkil etishi, o'quvchilarni elektron darslik mazmuni, uni qo'llash tartibi bilan tanishtirishi va tanlangan mavzu bo'yicha mashg'ulot o'tkazishi, keyingi darslarda o'quvchilar uyga vazifa tarzida berilgan topshi-riqlarni elektron darsliklar yordamida mustaqil baja-rishlari kerakligini tushun-tirishi lozim. Jumladan, «O'zbek olimlari» (3-4-dars) mavzusidagi mashg'ulot tashkil etib bo'lingach, o'quvchilarga mustaqil ishlashlari uchun (uyga vazifa sifatida) quyidagi topshiriqlarni berish mumkin.

1-topshiriq. Elektron darslikning fonoteka sa-

hifasidagi «Kitob o'qishning hikmati» matnining audio variantini tinglash, matn mazmunini tushunish, shu asosda o'z fikrini bildirish. O'zbek olimlarining ro'yxatini tuzish. Ulardan birini ta'riflash.

2-topshiriq. Optimal-lashgan materiallarning grammatik bilimlar sahi-fasidagi «Sodda gap. Yoyiq va yig'iq gaplar»ning qoidasini o'qish, misollar keltirish.

Berilgan topshiriqlarning o'quvchilar tomonidan qay tarzda bajarilganini aniqlash maqsadida o'qituvchi keyingi darsda audio matnning mazmunini so'z-latishi, darslikdagi «Olim kim?», «Inson qadri bilimda» matnlari og'zaki va yozma tarzda bajar-tirishi, o'quvchilarning fikr-larini qo'shimcha ma'lu-motlar bilan boyitish talab etiladi. Bunda bir o'quv-chining fikri ikkinchi o'quvchi tomonidan to'li-dirilishi, e'tibordan chetda qolgan jihatlarini o'qituvchi umumlashtirib tushuntirishi va mavzu bo'yicha qo'-shimcha ma'lumotlar bilan boyitishi mumkin.

O'zbek tili ta'limi bo'yicha sho'ba yig'i-lishlarida muhokama uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

- O'zbek tili darslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foyda-lanish.

- Mashg'ulotlarda o'quvchilarni matn bilan ishlash, mustaqil matn yaratishga o'rgatish.

- O'zbek tili darslarida bahs-munozara tashkil qilish usullari.

- O'zbek tili ta'limi bo'yicha sinfdan tashqari tadbirlarni tashkil etish.

- O'zbek tili darslarida internet materiallaridan foydalanish.

- O'quvchilar ongiga yaxshilik, mehr-saxovat, o'zaro yordam kabi ma'naviy qadriyatlarini singdirish vositalari.

- O'zbek tili darslarida o'quvchilarning og'zaki va yozma nutq madaniyatini o'stirish yo'llari.

- Tajriba-tadqiqot may-donlarida olib borilgan tajriba-sinov ishlari nati-jalari, muammo va yechim-lar.

- Ko'rsatmalilik – tilga qiziqtirish omili.

- Fikrni yozma bayon qilish orqali savodxonlikka erishish.

RESPUBLIKA TA'LIM
MARKAZI

Шарқ мутафаккирлари шахс тарбияси ва камолотида оиланинг, оилавий тарбиянинг ролини юқори қўйишган, ота-она ва яқин кишиларнинг йўналирувчи ва тарбияловчи вазифаларига алоҳида эътибор беришган. Асарларида ҳалоллик, поклик, мардлик, меҳнатсеварлик, меҳрибонлик, ҳақгўйлик каби фазилатлар, аввало, ота-онадан болага ўтиши ва жамият тараққиётига ижобий таъсир этиши ҳақида фалсафий-этик, социологик ва психологик қарашларини ифодалаб берганлар.

«Фарзандларингизни иззат-икром қилиш билан бирга, ахлоқ-одобини ҳам яхшилашгиз», «Ҳеч бир ота ўз фарзандига хулқу одобдан буюкроқ мерос беролмайди», дейилади ҳадиси шарифда. Кўринадики, диний манбаларда ҳам оиланинг муқаддаслиги, ота-оналарнинг оила олдидаги бурч ва масъулияти, ўз навбатида, фарзанднинг ота-она олдидаги вазифаларига алоҳида ургу берилган.

Абу Наср Форобийнинг инсон камолоти, бахти, таълим ва тарбияси ҳақидаги қарашлари умумфалсафий характерда бўлиб, ахлоқий назарияни бойитди. Мутафаккир олимнинг таълимотида ҳақиқий бахт бир одамнинг бошқасига нисбатан гайирлиги, зулми йўқолгандагина қўлга киритилиши ҳақида ўқитилади. Ҳар бир ота-она ўз фарзанди учун бирламчи устоз, йўл кўрсатувчи экан

ни ва айнан улар болада таълим-тарбияга керакли тайёргарлик ҳолатини шакллантириши тўғрисидаги хулосалар Абу Наср Форобий

тимой асосга қурилган бўлиб, болани қаттиқ жисмоний жазосидан қўра шахсий ибрат орқали тарбиялаш маъқуллигини ўқитган. Аллома, авваломбор, оила бошлиғи олдида қатор талабларни қўяди. «Оила бошлиғи, — деб ёзди у, — ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатдан тарбия масалаларини мукаммал ўзлаштироғи лозим». Оилада бола тарбияси ота-онанинг жамиятда тутган мавқеидан қатъи назар, уларнинг бир-

2012-yil — Mustahkam oila yili

диган бўлсагина, отаси уни уйлантириб қўймоғи лозим, деб ҳисоблайди. Алломанинг оила қуриш учун зарур ижтимоий ва иқтисодий тайёргарлик ҳақидаги фикрлари ҳозир ҳам долзарб аҳамиятга эга.

Абдулла Авлоний тарбия жараёнида оиланинг ва кенг жамоатчиликнинг ўрнини алоҳида таъкидлайди. Унинг фикрича, болаларда

бўлб чикар...» дейди улуг маърифатпарвар. «...Тарбияни туғилган кундан бошламоқ лозим экан, «...тарбияни ким қилур? Қайда қилинур? деган савол келадур», дея таъкидлаб, бу ўринда уй (ота-она) тарбиясини бирламчи эканлигини, шунингдек, боланинг мукаммал тарбияси нафақат оилага, балки мактаб ва жамоат ташкилотларига ҳам боғлиқлигини эътироф этиб, тарбия масаласини умуминсоний вазифалар даражасида талқин этган.

... Биз кеча бола эдик, бугун онамиз, отамиз. Биз кеча ота-оналаримиздан яшаш тилсимини ўргандик, демак, бу бизнинг зиммалардаги қарз, уни узишимиз шарт. Бу қарзни узишнинг фақат битта йўли бор — фарзандларимизга миллий ва умумбашарий қадриятларни соғлиғича етказиб бериш, уларнинг ёт кўчаларга чалғиб кетишига йўл қўймаслик!

Гулчеҳра ҚУРБОНОВА,
Ўзбекистон давлат консерваторияси «Муслик педагогика» кафедраси катта ўқитувчиси, психология фанлари номзоди

«ТАРБИЯНИ КИМ ҚИЛУР? ҚАЙДА ҚИЛИНУР?»

алломаларимизнинг фарзанд камоли хусусидаги фикрлари бугун ҳам муҳим аҳамиятга эга

қарашларининг ҳозирги давр учун ҳам нақадар муҳимлигини кўрсатади.

Оилавий муносабатларга оид қарашлар тизимида Шарқ мутафаккирларидан бири, бутун дунё тан олган аллома Абу Али Ибн Синонинг ўрни бўлакча. Буюк табибнинг педагогик ва психологик қарашлари иж-

ламчи вазифасидир, деб ҳисоблайди Ибн Сино. Унинг фикрича, тарбиячи (яъни, ота-она ёки ёлланган шахс) нафақат сўз билан, балки амалда ҳам бола руҳига таъсир кўрсатмоғи керак.

Ибн Сино, ёш йигит бирор хунарни ўрганса, оилани мустақил таъминлай-

ахлоқий хислатларнинг шаклланишида ижтимоий муҳит, оилавий шароит ва атрофдаги кишилар гоёат катта роль ўйнайди. «Инсон жавҳари қобилдир, агар яхши тарбия топиб, бузуқ хулқлардан сақланиб, гўзал хулқларга одатланиб катта бўлса, ҳар ким қошида мақбул, бахтиёр бир инсон

Bu sizning kitobingiz: o'qib-o'rganing, asrab-avaylang

ДАРСЛИКДАН УНУМЛИ Фойдаландик

«Миллий ғоя» туркумидаги фанлардан бири «Одобнома» бўлиб, мактаб таълимининг илк босқичидан болаларда ахлоқ-одоб кўникмаларини шакллантиради, улар қалбига эзгу фазилатларни, ватанпарварлик, меҳр-оқибат, олижаноблик сингари туйғуларни сингдиради.

2011-2012 ўқув йилида узвийлаштирилган ва оптималлаштирилган давлат таълим стандартлари асосида М.Холикова ва Ш.Эргашева ҳам муаллифлигида 4-синфлар учун яратилган «Одобнома» дарслигидан биз ўқитувчилар унумли фойдаландик. Дарсликка киритилган мавзуларда замон билан ҳамнафаслик, мавзуларга янги ғандашув мавжуд. Ўқувчиларга тасвирланаётган воқелик ва вазиятлар бегона эмас, улар бугунги куннинг, жамиятнинг долзарб муаммолари ва масалалари. Шу боис уларни ўрганиш жараёнида ўқувчи томонидан керакли хулоса чиқариш осон.

«Мустақиллик йилларида тикланган тарихий обидалар, ёдгорликлар» мавзуси 4-синф ўқувчиларининг психофизиологик хусусиятларини инobatта олган ҳолда ёри-

тилган. Мавзу доирасида тавсия этилган «Пойтахтга саёҳат» матни ўқувчиларда жонли таассурот уйғотади. Бир оила аъзоларининг пойтахтга қилган саёҳати орқали мустақиллик йилларида амалга оширилган улкан бунёдкорликлар уларнинг кўз ўнгига намоён бўлади.

Бошланғич синфда дарсларни интерфаол методлар ва ўйин услубида ташкил этиш яхши самара беради. Дарс жараёнида ўқувчиларимиз дарсликда берилган «Буюк ватанпарвар», «Тил билган-эл билади», «Навоий ва мусаввир», «Яхшилик» матнлари асосида саҳна кўринишлари тайёрладилар. Бу эса дарсларнинг қизиқарли ва таъсирчан бўлишини таъминлади.

Шу йил январь ойида мактабимизда «Миллий ғоя» туркумидаги фан ўқитувчиларининг вилоят семинари бўлиб ўтди. Мактабимизнинг «Ораста қизлар клуби» аъзолари дарсликда берилган матнлардан фойдаланиб, саҳна кўринишлари намойиш этдилар. Семинар якунида дарсликлар ҳақида фикр-мулоҳазалар ўртага ташланди, тақлиф ва тавсиялар ишлаб чиқилди. Шунингдек, мактабимизда ташкил

этилган, кишлоғимизнинг табаррук ёшдаги, эл-юрт орасида хурмат-эътибор қозongan кекса инсонларини жамлаган «Маслаҳатчи отахонлар» ва «Бувижонлар мактаби» клуби аъзолари билан дарсликдаги мавзуларни муҳокама қилиб, ўз тақлифларимизни муаллифларга етказдик.

4-синф «Одобнома» дарслиги муаллифларининг илк таҳрибаси ва биринчи нашри бўлгани учун айрим жузъий камчиликлардан холи эмас. Чунки, «Ўзбекистон — маданий ва маънавий меросларга бой ўлка» мавзусида нисбатан кўп маълумот берилган. Бизга мавзунинг мазмунан бойитилган ва ўқувчиларни мушоҳадага ундайдиган матн ёки туншириққа эҳтиёж бордек туюлди. Дарсликнинг 34, 67, 91-саҳифаларида сўзларнинг ёзилиши билан боғлиқ имловий хатолар учрайди. Бу камчиликлар дарсликнинг қайта нашрида тузатилишига умид қиламиз.

Раҳима РАСУЛОВА,
Наманган вилояти Норин туманидаги 29-мактаб директори,
Икболай ЖўРАЕВА,
шу мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси

Чуқур билимга эга, юксак тарбия кўрган, баркамол авлодди вояга етказиш муҳим вазифаларимиздан бўлиб, бунда устозларнинг ўрни бекиёс. Улар аждодларимизнинг таълим-тарбия тўғрисида бизга мерос бўлиб қолган ёзма манбаларини чуқур ўрганиш, тадқиқ этиш, илгари сурилган ғояларни педагогик жараёнда татбиқ этишга масъулдирлар.

Абу Наср Форобий устоз киёфасида қуйидаги фазилатлар муҳассам бўлмоғи лозим деб ҳисоблайди:

- ўтқир ва узоқни кўра оладиган ақл соҳиби;
- ўз билимларини ўқувчиларга бера олиши ва бу фойдали ҳамоҳи бўлган машаққатли меҳнатдан ҳормаслиги ва толмаслиги;
- ҳақиқат ва унга интилувчиларни севиши;
- ёлғон ва уни шиор қилиб олганлардан ғазабланиши;
- мағрур руҳга эга бўлиши ва ўз шаънини юксак тутуши;
- ўз шогирдларига адолатли муносабатда бўлиши;
- қўйилган мақсадга эришишда қатъийлик кўрсата олиши ва бошқалар.

Аллоларимиз устоз одобининг саккиз шартини санаб ўтганлар. **Биринчидан**, ўқувчиларга нисбатан шафқатли бўлиб, уларга ўз болалари каби муомала қилиш, **иккинчидан**, устоз илм ўргатиш ва тарбия бериш учун ҳақ талаб эт-

маслиги керак. **Учинчидан**, ўқувчидан ҳеч бир панд-насихатларини дариг тутмасин. **Тўртинчидан**, таълим санъатининг нозик жиҳатларидан бири, муаллим ўқувчининг ёмон ахлоқини ошқора тарзда эмас, балки имкон борида ўзига кўрсатиш йўли билан тузатишга ҳаракат қилгани яхши. **Бешинчидан**, илмининг муайян йўналишини ўрганаётган ўқувчига бошқасини ёмон кўрсатмаслик зарур. **Олтинчидан**, устоз ўқувчига илмни фаҳм-фароса-

Tarbiya — saodat

ва залворли нутқ соҳиби бўлиб, шогирд туйғуларини, ўй-хаёлларини жонловлай олиши, ўқувчининг маънавий оламиини бойитишга, хулқи ва одобини тақомиллаштиришга ҳисса қўлиши ва ўз илми билан ҳар қандай шогирдда қизиқиш уйғота олиши лозим.

Устоз ва шогирд ўрта-сидаги муқаддас масофа яқинлаша, орадаги қаддонлик, ака-укалик ришталари узилади.

УСТОЗНИНГ САККИЗ СИФАТИ

ти ва қобилиятининг кўтаришига қараб ўргата олаётмиш? **Еттинчидан**, зеҳни паст ўқувчига ўзига мос илмларни ўргатиши ва **саккизинчидан**, устоз ўз илмига амал қилиши зарур. «Маънавий етук устоз қандай бўлиши керак?». У кўп муроаа қилган, ўрганган, билимли, маънавий, ҳар қандай ижодкордан ҳам кучлироқ, ўзини маъна-руҳан тарбиялаган, доно маслаҳатчи, билими ва барча ахлоқий фазилатларини шогирдининг маънавий камолоти учун сарфлаб, жон қўйиладиган шахс бўлиши лозим. Қўлидан келгунча яхши амаллар қиладиган, но-лоқ иш ва нотўғри сўздан тийилган, шогирдларига ҳам ўзидаги фазилатларини юктирадиган маънавий етук инсондир.

Маънавий етук устоз хушхулқлиги, руҳан ва жисмонан етуклиги билан бошқалардан ажралиб туради. У таъсирчан

Яъни шогирдини ёнида маънавий йўқолмаслигини истаган устоз ўз оғирлигини шогирд гарданига ташлаб қўймаслиги, унинг ёнида но-лоқ хатти-ҳаракат қилмаслиги, айтган сўзининг устидан чиқishi даркор.

Баъзи устозларимиз «Қанча тарбия-ю, танбех берганимиз билан айрим ёшларни тарбиялаб бўлмайди», дея нолишди. Албатта, бу нотўғри фикр. Тарбия табиғатга таъсир кўрсатмаслиги мумкин, лекин инсон ахлоқини ўзгартиради, яъни яхши фазилатларини камол топтиради. Бу, албатта, маънавий етук устознинг қўлида.

Шундагина устознинг меҳнати шогирдининг касбий камолотидаги ютуқлари, юрт ва миллат раънақи йўлидаги зафарларида намоён бўлади.

К.УМАРОВ,
НамМПИ қошидаги Ўқитувчи академик лицей директори

Авваллари ахборотни инсонлар бир-биридан, узокроқ масофада бўлса кабутарлар, чопарлар ёрдамида қабул қилган ва бу ўз навбатида, ахборотга эҳтиёжманд одамларнинг бир неча кун, ҳафта, ҳатто ойлаб вақтини олган. Интернет кашф қилинган дунёнинг бир четида содир бўлган воқеа-ҳодисадан бутун ер юзи аҳолиси сониялар ичида хабар топиш имконига эга бўлди. Аммо бутун интернетдан ёвуз мақсадларда фойдаланишни ўзига касб қилиб олганлар ҳам йўқ эмас ва улар сони ортиб бормоқда. Оқибатда, ахборот маконида «дезинформация» атамаси вужудга келди.

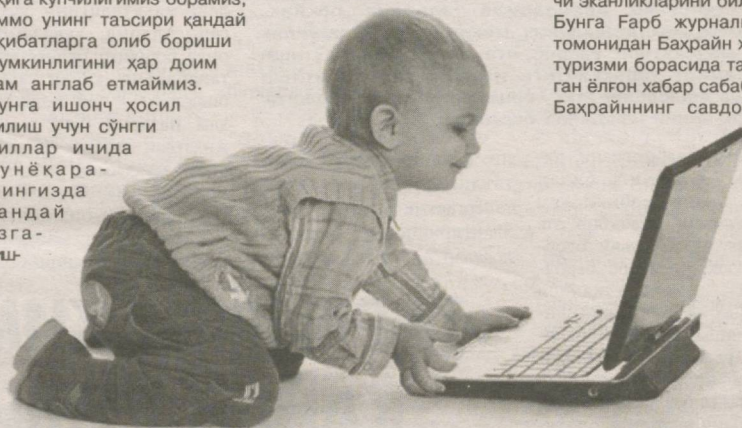
Дезинформация (ёлғон ахборот) муайян мақсадларни кўзлаган ҳолда сохта ахборот тарқатиш демакдир. Биз ҳар куни турли манбалар, хусусан, телевизор, радио, босмашлар, интернет каби ахборот воситалари орқали юзлаб, ҳатто минглаб маълумот

мумкин. Қаердадир у бирлашишга ундаса, бошқа жойда парокандаликка дучор қилади.

Қабул қилаётган ахборотимизнинг қарама-қарши маъниси бошқа манбада кўриб қолсак, шу заҳотиёқ онгимизда шубҳа туғилади. Бир томондан, ёлғон ва янглиш

қилаётганини билиш учун жонда содир бўлаётган воқеаларга назар ташлашимиз кифоя. Сохта ахборотнинг фарқига кўпчилигимиз борамиз, аммо унинг таъсири қандай оқибатларга олиб бориши мумкинлигини ҳар доим ҳам англаб етмаймиз. Бунга ишонч ҳосил қилиш учун сўнги йиллар ичида дунёқарашингизда қандай ўзгариш

мустақил хулоса чиқариш. Ҳар қандай ахборотни чуқур таҳлил қилмай туриб, тўғри деб биладиган бўлсак, ёлғон маъ

Sharh

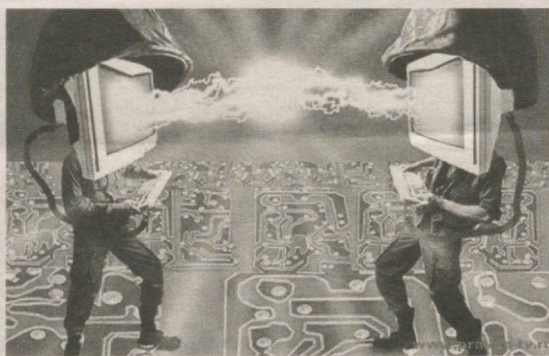
Farb OABga qarshi kurashmoqchi ekanliklarini bildirgan. Bunga Farb jurnalistlari tomonidan Bahrayn xalqi va turizmi borasida tarqatilgan yolg'on xabar sabab buldi. Bahraynning savdo-sanoat

СОХТА АХБОРОТДАН САҚЛАНИНГ!

ларга эга бўламиз. Ачинарлиси шундаки, олаётган хабарларимиз замирида ётган мақсад ҳақида ҳеч ҳам ўйламаймиз, аксинча, уларни қандай бўлса шундай қабул қиламиз. Сўнги пайтларда аксарият мутахассислар турли манбалардан келаётган ахборотларнинг ҳақиқий эмаслиги, бир-бирига зид маълумотларнинг кўпайиб кетаётганига аҳамият қаратишмоқда ва бу уларни жиддий ташвишлантирмоқда. Албатта, бир маълумотни турлича талқин қилиш мумкин, аммо агар аҳвол шу тарзда давом этса, кейинчалик турли ахборот тарқатиш манбалари оқибатини ўйламай, хабарларни истаганча ўзларига мослаштириб етказаверишади.

Тобора глобаллашаётган ва ривожланаётган бугунги дунёда жисмоний урушлардан чарчаган давлатларда бу тажовузлар бошқа бир томонга йўналтирилган, яъни инсон онгини эгаллаш ва уни манипуляция қилишга уришлар кенг авж олаёттир. Аксарият инсонлар эса ўзи билмаган ҳолда бу урушнинг бевосита иштирокчисига айланиб бормоқда. Ахборот хуружи ҳар қандай ҳолатда ҳам ўз таъсир кучига эга бўлиши

ахборот тарқатаётган наشرларни айблашимиз мумкин, иккинчи томондан эса, биринчи эшитилган хабар ҳар доим тўғри деб қабул қилиниши барчага маълум. Бунда эса, албатта, дезинформация фаоллик қилади.

Баъзан бирор масала ёки муаммо юзасидан кишиларнинг фикрлари умуман мос келмайди. Ана шундай пайтда ахборот манбалари таъсиридан фойдаланган ҳамда жамиятда ўз тарафдорларининг фикрини қўллаб-қувватлаган ҳолда шу мавзуга оид ахборотни ўзгартирадиганлар ҳам топилади.

Ахборот хуружлари бизга қай даражада кучли таъсир

лар содир бўлгани ва бунда телевизор ёки газетадан олинган ахборотлар қанчалик таъсирга эга эканини аниқлашга ҳаракат қилиб кўринг. Шунда ўзингиз, қолаверса, сизни ўраб турган олам ҳақида янги ва қизиқарли маълумотларни билиб оласиз.

Дезинформацияни ҳақиқий ахборотдан ажратиш осон эмас. Муайян ангиллик ҳақида ўзингизда ҳаққоний маълумотлар бўлган тақдирдагина сохта ахборотнинг фарқига боришингиз мумкин. Бунда ахборот манбалари муҳим аҳамият касб этади. Яъни, сиз олдиндан билган ва ишонган манбадангина маълумотларни қабул қилишингиз мумкин. Шунда дезинформация тарқатаётган манбани аниқлаш имкони пайдо бўлади. Кейинчалик ўзимизни ёлғон ахборотлардан ҳимоя қилишимиз ҳам осон кечади. Одатда дезинформацияда глобал характерга эга бўлган муаммолар тилга олинади. Шунинг учун ҳам, асосий эътибор айнан мана шу каби нозик масалаларга қаратилади.

Сохта ахборотлардан ҳимояланишнинг энг яхши усули — бу барча ахборот манбаларига эҳтиёткор ёндашиш, уларга танқидий ва таҳлилий назар билан қараб,

лумот тарқатувчилар тузоғига илиниб қолиш ҳеч гапмас. Нафақат ОАВга мурожаат қилган вақтда, балки дўстлар, ҳамкасблар ва қариндошлар билан мулоқотга киришганда ҳам ҳушёрликни унутмаслик лозим.

Шунингдек, имкон бўлса, ахборотни текшириш керак. Глобал характердаги мавзуларга эҳтиёткорлик билан ёндашиш зарур. Бу ўз навбатида, дезинформация хавфини камайтиришга ёрдам беради. Уйда ҳамма вақтингизни телевизор кўриш эмас, балки, оилангиз, яқинларингиз ва саломатлигингиз учун сарфланг. Телевизор кўрган тақдирингизда ҳам, билим доиранингизда янада кенгайтиришга хизмат қилувчи кўрсатувларни томоша қилсангиз, мақсадга мувофиқ бўлади. Ишхонада эса ишончли интернет манбаларидан фойдали маслаҳатларни ўқишингиз мумкин.

Агарда сиз «янгиликка ўч» бўлсангиз, ахборотларни нейтрал манбалардан саралаб олганингиз маъқул.

Шу кунларда оммавий ахборот воситалари орқали ҳам деярли ҳар куни сохта ахборот тарқатилаётганига гувоҳ бўламиз. Яқинда шундай ҳолат Баҳрайн оммавий ахборот воситаларида кузатилди. Баҳрайн туризми вакиллари

палатаси қошидаги сайёҳлик қўмитаси раҳбари Набил Канунинг айтишига қараганда, сохта ахборот таъсирини камайтириш учун Farb OABдан келадиган ахборотни қаттиқ назоратга олиш шарт. «Ўтган йили мамлакатга ташриф буюрувчи меҳмонлар ва сайёҳлардан келадиган фойданинг 40 фоизи қўлдан бой берилди. Бу эса ўз навбатида, Баҳрайн учун жуда катта йўқотишдир», дея таъкидлаб ўтди у. Н.Канунинг гапларига қараганда, шу йили меҳмонхоналар ва сайёҳлик бизнеси билан боғлиқ фойда даражаси кескин тушиб кетган.

«YBA Kapoor» компанияси таркибига кирувчи сайёҳлик компанияси директорлар кенгашининг биринчи ўринбосари бўлган Н.Кану мамлакатнинг обрў-эътиборини яна аввалги ҳолига қайтариш учун қатор лойиҳаларни амалга ошириш таклифини илгари сурди.

У Farb ахборот агентликларини ёлғон хабар тарқатишга айблади.

— Барчасига ОАВ томонидан тарқатилаётган ёлғон ахборот айбдор. Ҳеч ким баҳрайнликларни қай даражада меҳмондўст эканлигини билмайди. Бу вақтинчалик муаммолар. Ҳар бир халқнинг ўзига яраша ташвишлари бўлади ва уларнинг барчасининг ечими мавжуд, — деб хабар беради сайёҳлик агентлиги раҳбари.

Биз кундалик ҳаётимизда минглаб ахборотларга дуч келаемиз. Ўзаро дўстлар билан суҳбат курган ёки телевизор томоша қилаётган вақтимизда тўғри ва нотўғри ахборот онгимизга кириб боради. Зеро, дунёнинг ўзи, асли оқ ва қора ранглару, тўғри ва қингир йўللardan иборат. Уларнинг қай бирини танлаш эса кишиларнинг ўзига боғлиқ. Ахборот шиддати кун сайин ортиб бораётган бугунги кунда марра огоҳлиқни бир зум бўлса ҳам унутмаган инсонларники. Чунки, ҳақиқат ҳар доим голиб!

«Ma'rifat» муҳбири
Сурайё СИРОЖИДДИНОВА тайёрлади.

КАДИМИЙ «АСКАРЛАР»НИНГ ЯНА БИР ҚИСМИ ТОПИЛДИ

Хитойлик археологлар Цин сулоласининг биринчи императори Цин Шинхуа макбараси атрофида қазилма ишларини олиб бориш жараёнида янги топилмаларни қўлга киритишди. «Франс-Пресс» ахборот агентлигининг маълум қилишича, жараёнда 110та терракота (куйдирилган қизғиш-жигар ранг лойдан ясалган) аскар ҳайкаллари — ўтган асрнинг 70-йиллари ўрталарида топилган машҳур терракота армиясининг бир қисми топилди.

Қазилма ишларини 2009 йили бошлаган олимлар шу пайтгача юзлаб топилмаларни аниқлашга муваффақ бўлишди. Лойдан ясалган 12та от, арава қисмлари, курул-аслаха ва асбоблар шулар жумласидан. Ўзиборлиси, уларнинг барчаси жуда яхши сақланган бўлиб, қимматли тарихий топилма ҳисобланади, дейишмоқда хитойлик олимлар.

Шунингдек, археологларнинг яна 11та терракота аскарлари бор ҳудудни аниқлагани, қазиб олиш ишлари эса яқин ўртада бошланиши мумкинлиги маълум қилинмоқда. Маълумот ўрнида айтиш зарур, минглаб ҳайкаллардан ташкил топган терракота аскарлари армияси 1974 йили тасдиқланган хитойлик деҳқонлар томонидан аниқланган. Улар эрамиздан аввалги III асрга тегишли бўлиб, Хитойнинг энг аҳамиятли археологик топилмаларидан ҳисобланади.

ВИРУС ЯНГИ УМИД ПАЙДО ҚИЛМОҚДА

Инглиз олимлари оддий ичак респиратор вирусни бемор қонига юборилган вакцина каби иммунитет реакциясини ишга солиб, саратон ҳужайраларини nobud қилиш хусусиятига эга эканини аниқлашга муваффақ бўлди. Бу эса ўз навбатида, саратонга қарши дори воситаларини ишлаб чиқаришда яна бир олдинга силжиш бўлди, деб ёзади «Сайнс» журнали.

Мазкур изланиш Буюк Британиядаги Лидс университети ва Саратонни тадқиқ этиш институти олимлари томонидан олиб борилди. Уларнинг таъкидлашича, реовирусинг қизил қон таначаларига «ёпишиб» олиш хусусияти унга қондаги ножисмлар ҳужумидан сақланиш имконини беради. Акс ҳолда ножисмлар унинг саратонга қарши курашиш хусусиятларини бар-тараф этиши мумкин экан. Айнан шу сабаб вирусни қон томири ичига киритиш мумкин.

Ичак саратонининг охириги босқичи аниқланган ўн нафар кўнгилли бемор жалб этилган тажрибада реовирус зарарланган бошқа ҳужайраларга икки томонлама таъсир кўрсатиши аниқланди: биринчидан, саратон ҳужайралари вируснинг тўғридан-тўғри таъсири туфайли ҳалок бўлади, иккинчидан, зарарланган бошқа ҳужайраларни йўқ қилиш мумкин бўлган иммунитет реакциясини юзага келтиради. Жигар саратони аниқланган беморлар билан ўтказилган тажрибада эса, реовирус фақат саратон ҳужайраларини nobud этиб, соғлом тўқималарга умуман зарар етказмаганлиги кузатилди. Жигар трансплантацияси амалга оширилиши зарур бўлган яна ўн нафар бемор операциядан бир неча ҳафта олдин вирусли терапия курсидан ўтган. Бир неча ҳафтадан сўнг саратон туфайли зарарланган органлар олиниб, ўрганилганда саратон ҳужайралари фаол реовируси ишлаб чиқарувчи ўзига хос «фабрика»ларга айлангани маълум бўлди. Мухими, бунда соғлом тўқималарга умуман зарар етмаган.

Нega вирус фақат саратон ҳужайраларини nobud этади, деган саволга олимларнинг жавоби қуйидagicha: bunga фақат ва фақат зарарланган ҳужайралар айbdor, боиси ular бarcha ҳимоя механизmlарини тўxtатиб қўйган.

ОТА МЕХРИ МУҲИМ

АҚШдаги Коннектикут университети олимларининг аниқлашича, оталик меҳрининг етимишмаслиги бола учун она эътиборсизлигидан оғирроқ кечар экан. Мавзуга оид мақола «Шахс ва ижтимоий психология» («Personality and Social Psychology Review») нашрида берилди.

Тадқиқотчилар ота меҳри бола шахсининг ривожига она муҳаббатидан ҳам аҳамиятлироқ бўлиши мумкин, деган фикрда. Психологлар ота-оналар эътиборсизлиги болада қандай акс этишига бағишланган, 10 минг нафар респондентлар иштирок этган изланишлар натижасида шундай хулосага келишди.

Ўз ҳолига ташлаб қўйилган бола ўзига ишончсиз, бошқаларга нисбатан эса адоватли ва таъовузкор муносабатда бўлиши кўпчиликка маълум. Ачинарлики, инсоннинг бу характери умрининг охиригача сақланиб, социумдаги ҳаёти-

ни қийинлаштириши мумкин. Лекин америкалик олимлар қўзатган муҳим жиҳат шундаки, жисмоний оғриқ ва ота-она эътиборсизлиги туфайли юзага келадиган дил оғриғи учун миянинг битта қисми «массул» экан. Шундан сўнг қўзатувларда отанинг меҳрсизлиги болага нисбатан кучлироқ таъсир қилиши ҳам аниқланди. Бунда на жинс, на маданий тафовутлар алоҳида ўринга эга эмас.

Шундан келиб чиқиб, мутахассислар оталарга ўта қаттиққўллик қилиш, болани жазолаш мақсадида уни ўзидан итариш, гапирмай қўйиш каби усулларни қўлламаслиқни тавсия қилмоқда. Отанинг эътибори нима учун бунчалик муҳимлигини эса улар ота-онанинг ижтимоий мавқеи билан изоҳлашмоқда. Ота — оила бошлиғи, унинг мавқеи банддор ва у катта ҳурматга эга. Бу қўллаб халқлар ва маданиятларга хос хусусият. Бола бўлса қалбдан ота шахсининг ролини ҳис этади, шу боис унинг эътибори ва меҳри фарзанд томонидан кучли ва қудратли инсон ҳомиёлиги сифатида қабул қилинади.

ЯНГИ ОРБИТАЛ ОБСЕРВАТОРИЯ УЧИРИЛДИ

Океанортидаги Аэрокосмик тадқиқотлар миллий агентлиги НАСА «NuSTAR» (Nuclear Spectroscopic Telescope Array — Ядро спектроскопик телескоп мажмуи) самовий обсерваториясини орбитага чиқарди. АП ахборот агентлиги бу ҳақида маълум қилди.

«Пегасус» ракетаси ёрдамида тахминан 550 километр баландликдаги геоцентрик орбитага олиб чиқилган аппарат икки йил давомида тадқиқот ва қўзатувлар олиб бориши режалаштирилган. «NuSTAR» рентген диапазонидаги астрономик объектларни қўзатувчи космик телескоп ҳисобланади. Аппарат 5—80 килоэлектровольт қувватга эга нурларни қайд этиши мумкин. Унинг ўрганиш объектлари ўта оғир масшали акрецион халқалар, узокдаги галактикаларнинг фаол марказлари бўлган квазарлар ҳисобланади.

Аслида телескопни ишга тушириш лойиҳаси 2005 йили бошланди, 2007 йилга келиб НАСAnинг илмий дастурлар учун бюджетни камайтирилгач, тўхтатилганди. Лекин жорий йилда олимлар лойиҳани қайта ишга туширишга муваффақ бўлишди.

ТОМЧИДАН ЙИЛИГА ЯРИМ МИЛЛИАРДНИ ТЕЖАШ

Автомобилга ёқилғи қўйиш шохобчасида қанчалик тежашга ҳаракат қилинмасин, барибир охириги томчи бензин бакига эмас, ерга тушади. Қолаверса, ёнбошдан қараганда ёқилғи қўйиш аппарати атрофида ёқилғи оқимида қиқётган буғларни кўриш мумкин. Канаданинг «Dram Innovations» компанияси бундай исрофгарчиликка чек қўйиш усулини таклиф этмоқда, дейилади «ФизОрг» манбасида.

Статистик маълумотларга кўра, энг паст баҳолашда дунёда тахминан 700 миллионга авто бўлиб, уларнинг ҳар бири йилига ўртача ёқилғи қўйиш жараёнида 2 ёки 3 литр йўқотади. АҚШ Атроф-муҳит муҳофазаси агентлиги ва Энергия ахборот бошқармасининг хабар беришича, йиллик тежашга глобал микёсда томчи-томчилаб 500 миллион литр ёқилғи ёки ярим миллиард доллар маблағ исроф бўлади. Шу боис «Dram Innovations» муаммага оддий ечим — ҳар бир ёқилғи қўйиш шланги учига тўрли тарқатма ускунани ўрнатишни таклиф этмоқда.

Бунда тежаш усули жуда оддий: ускуна ёрдамида ёқилғи қучли босим остида бакнинг нисбатан ичкарироқ қисмига қўйилади. Бу ёқилғининг парланishiга йўл қўймайди. Бензин кичик капиллярлар орқали қуйилгани боис унинг охириги томчиси ҳам ерга тўқилмайди, чунки бунда ерга томадиган даражада катта томчи ҳосил бўлмайди. Янги технологияни жорий этиш учуналик қийинчилик туғдирмайди — ускуналар шланг учига маҳкамланади ҳолос. Компания дунёдаги барча стандартдаги шланглар учун моделлар ишлаб чиқиб бўлди.

Наргиза РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур тумани тадбиркорларни рўйхатдан ўтказиш давлат инспекцияси томонидан 2006 йил 14 апрелда 001189-09 реестр рақами билан рўйхатдан ўтказилган «YUNUS-KARVON» хусусий корхонаси (ИНН 206411468) тугатилаётганлигини маълум қиламиз.

Давволар эълон қилқандан сўнг бир ой муддатда қабул қилинади.

Манзил: Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур тумани Чорсу кўчаси 2-уй, 2-хонадон.

«Нокиа» компанияси ишлаб чиқариш даромади пасайиб, катта микдорда зарар кўраётгани боис 2013 йилнинг охирига қадар 10 минг нафар ходимини ишдан бўшатиши, қатор кичик корхоналарини ёпиши ва бу саъй-ҳаракатлар эъзизга тахминан 3 миллиард евро тежашини маълум қилди.

Венесуэла 2011 йили 296,5 миллиард баррель нефть қазиб олган ҳолда бир неча йиллардан бери бу борада етакчилик қилиб келаятган Саудия Арабистонини (265,4 миллиард) ортада қолдириб, бутун дунёдаги «қора олтин» захирасининг 18 фоизига эгаллик қилмоқда.

Россиянинг Свердловск ҳудудида бортда учувчи ва 12 нафар йўловчиси билан санкцияланмаган ҳолатда парвоз этиб йўқолиб қолган «АН-2» самолётини топишга қаратилган барча саъй-ҳаракатлар учини йўналиши номатълумлиги, қидирув ишлари олиб борилаётган ҳудудда рельефнинг мураккаблиги сабабли натижа бермаяпти.

Японияда соатига 190 километр тезликда ҳаракатланаётган ва яқин фурсатда Хонсю оролининг марказий қисмига яқинлашиши кутилаётган «Гучол» тайфуни сабабли 400дан ортиқ ички авиарейслар бекор қилинган, мамлакатнинг жануби-ғарбидagi 40 минг нафар аҳоли эвакуацияга тайёргарлик кўрмоқда.

Индонезияда ноқулай об-ҳаво шароити ва ортиқча одам олингани туфайли йўловчилар кemasи ҳалокатга учраган, унинг бортдаги 70 нафар инсондан 12 нафари кутқариб қолинган, 58 нафари эса бедарак йўқолган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат тест маркази жамоаси Давлат тест маркази директори Баҳром Исмаиловга падали бузруқвори

Маҳмуд ИСМАИЛОВнинг вафоти муносабати билан таъзия из-хор этади.

Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари касаба уюшмаси Марказий кенгаши ва Бухоро вилояти кенгаши таълим, фан ва маданият ходимлари касаба уюшмаси Бухоро вилояти кенгаши раиси Б.Умаровга отаси

ЖўРАҚУЛ отанинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги раҳбарияти ва жамоаси Хоразм вилояти халқ таълими бошқармаси бош мутахассиси Комилжон МАТРИЗАЕВнинг вафоти муносабати билан унинг оила аъзоларига ҳамдардлик билдиради.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети таъмурияти ва касаба уюшма қўмитаси Фалсафа факультети «Сибсташунослик» кафедраси катта ўқитувчиси Тожикул Норовга отаси

ОМОН отанинг вафоти муносабати билан таъзия билдиради.

Инсон яралибдики, янгиликка ташна. Бугунги кунда техника ва технологияларнинг жадал ривожланиши ҳам ана шу ташналик натижасидир, десак аниқлигимиз. Янги асрда дунё аҳолисининг кўпласи мобил телефонларни ўзларининг энг керакли буюми — ёрдамчилари, ҳатто ўртоқларига айлантирган. Тўғри, мобил телефонлар орқали ишларимизни тез ва осон ҳал қиламиз. Бунинг натижасида ҳам вақтни, ҳам вақт сарфида кетадиган харажатни тежаймиз. Ўзимизга керак бўлган маълумотларга тезроқ эга бўламиз. Булар биз билган ижобий жиҳатлар бўлса, бир қарашда сезилмайдиган салбий томонлар ҳам мавжуд. Энг ачинарлиси шуки, кўл телефонлар соғлиғимизнинг бугунги кундаги энг асосий кушандаларидан биридир. Ҳозир мобил телефонлардан фойдаланиш ёшлар орасида шу даражада оммалашдики, бунинг оқибатида унинг ижобий томонларидан кўра салбий таъсири кўпроқ намоён бўлмоқда. Ёшларнинг фикрини чалғитиб, қай мақсадда, нима учун яшаётганини унутиб қўйишига, вақтининг беҳуда сарфланишига олиб келмоқда.

Мақтабда ўқитувчилик қилаётган ҳамда Ўзбекистон Миллий университетида кимё фанлари номзоди сифатида талабалар билан фаолият олиб бораётган Гўзал Нуралиева дарс жараёнида ҳам, дарсдан ташқарида ҳам мактаб

ўқувчилари ва талабаларининг диққат эътибори мобил телефонларига қаратилгани, бу ҳар тарафлама салбий оқибатларга олиб келишини таъкидлади. Самарқанд тиббиёт институти шифокори Хулқар Ғаниевнинг айтишича, телефон аппарати ўз магнит майдонида кўп тўлқинларни ушлаб туради. Ундан тарқаладиган нурлар инсоннинг сезувчанлик фаолиятини сусайтиради. Уни чўнтакка солиб юриш, юракка яқин жойда сақлаш қон айлани-

ТЕЛЕФОННИНГ «КАРОМАТ»ЛАРИ

шининг бузилиши, бефарзандлик каби оқибатларга олиб келади.

Кўриниб турибдики, телефон ёшлар тарбиясида жиддий салбий таъсир кўрсатадиган, уларнинг вақтини, энг катта бахти бўлган соғлиғини, йўқотишига олиб келадиган, мамлакатнинг келажакига сездирмасдан зарар берадиган қуролдир. Ёшларнинг телефон орқали турли интернет сайтларидан бемақсад фойдаланишлари оқибатида алоққий мувозанат бузилмоқда. Бундай вазиятда ота-она, жамоатчилик назоратига суяниш муаммоларни бартараф этишни энг асосий йўлдир. Шу маънода 2012 йил 21 майда Ўзбекистон Республикаси

Ta'kid

Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларида мобил телефонлардан фойдаланишни тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорининг қабул қилиниши мақсадга мувофиқ бўлди. Ушбу қарор билан умумий ўрта, ўрта махсус, касб-хунар ва олий таълим муассасаларида мобил телефонлардан фойдаланиш тар-

тиби тўғрисидаги низом тасдиқланди. Ушбу низом ўқувчилар ва талабаларнинг сифатли таълим олиш ва касб-хунарга тайёргарлик бўйича конституциявий ҳуқуқларини таъминлаш, давлат ва жамият манфаатлари йўлида ўқувчи-ёшларнинг саломатлигини сақлашга йўналтирилган. Низом таълим муассасалари ўқувчиларига ва ходимларининг барча тоифаларига тааллуқли.

Ушбу қарор ижроси ёшларнинг мобил телефонлардан фойдаланишларини тартибга солишда алоҳида аҳамият касб этиши шубҳасиз.

Лобар ҒАНИЕВА,
ЎЗМУ талабаси

ИХЛОСИМИЗ ИНТЕРНЕТГА ЭМАС!

Бугун ҳаёtimизни рекламасиз тасаввур этолмаймиз. Телевидение, интернет саҳифалари, кўл телефонимизга келадиган СМСлар, ҳатто кўчаларда ҳам дори-дармон, озик-овқат, қурилиш молларининг ранг-баранг рекламаларига кўзимиз тушади. «Нима сотиб олсам экан?» деб ўйлашга имкон қолдирмаётган бундай рекламалар ҳаёtimизнинг бир бўлагига айлангани ҳаммага маълум.

Аммо бугун ҳар бир инсоннинг энг зарурий эҳтиёжи бўлмиш маънавий **Taklif** неъмат манбаи — китоблар рекламасига ҳатто ОАВда ҳам жуда кам эътибор қаратилмоқда. Шу боисданим, нашриётларимизда босмадан чиқаётган нодир дурдоналардан беҳабар қолаёلمиз.

Фикримча, олий ўқув юртлири қошида китоб савдоси ташкил этилса, ҳам китоб муаллифларию нашриётларга, ҳам талабаларга фойда бўларди. Бундай мўъжаз китоб дўкonalari ёшларимиз дунёқарашини кенгайтириб, тафаккурини бебаҳо маънавият ва илм жаҳоирлари билан безаса, не ажаб.

Ўқув йили ҳам якунланди. Сессия арафасида биз талабалар интернет сайтларини титкилаш билан банд бўлдик. Янги ўқув йилида шундай зиф масканлари ташкил этилса, бизга ажойиб совға бўларди. Шунда интернетга эмас, китобларга кўпроқ ихлос қўямидик...

Зилола ХУДОЙБЕРДИЕВА,
ЎЗДЖТУ талабаси

«БОҒЧА БОЛАЛАРНИ ОВУТИБ ЎТИРАДИГАН МАСКАН ЭМАС», дейди соҳа фидойиси Ҳамида Аҳмедова

Мустақиллик йилларида мактабгача таълим тизимида ҳам бола шахсини ҳар томонлама ривожлантиришга йўналтирилган янгича ёндашув шаклланди. Аввал фақатгина болаларни вақтинчалик овутиб турадиган маскан сифатида қаралган болалар боғчалари эндиликда фарзандларимизни руҳан ва жисмонан тарбияловчи, ҳар бир ўғил-қизга шахсий хусусиятларидан келиб чиқиб индивидуал ёндашувчи, уларнинг тафаккури ва нуқтий фаолиятини ривожлантиришда муҳим ўринга эга бўлган таълим-тарбия муассасаларига айланди. Табиийки, бу катта кўламдаги ўзгаришлар ушбу соҳада фаолият юритаётган мутахассислар олдида мактабгача таълим тизими масмунини қайтадан кўриб чиқиш, бугунги замон талабларига ҳар томонлама мос келадиган дастурлар яратиш, уни амалиётга татбиқ этиш каби муҳим вазифаларни қўйди. Таъкидлаш лозимки, мазкур янгилашлар тез фурсатларда ўзининг дастлабки ижобий натижаларини кўрсата бозлади. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийи Ҳамида Аҳмедова ҳам бу жараёнга ўз тажрибаси, билим ва салоҳияти, фидойилиги билан алоҳида хисса қўшиб келмоқда. Хусусан, Ҳамида Аҳмедова раҳбарлигида бир неча мутахассислардан иборат муаллифлар гуруҳи томонидан «Учинчи

мингйилликнинг боласи» — замонавий педагогик технологиялар орқали боғча ёшидаги болалар ривожланишининг барча жиҳатларини қамраб олган дастлабки дастур яратилди.

Ҳамида Аҳмедованинг бошқа илмий изланишлари ҳам тезда тилга тушиб, эътироф этилди. «Боғча боласи нималарни билиши керак?», «Болангиз мактабга тайёрми?», «Ўзинг бажар-каби методик қўлланмалар ҳар бир тарбиячининг иш столидан ўрин олган.

— Бугун боғчалар олдингидек болаларни кечгача овутиб, вақт ўтказадиган маскан эмас. Аксинча, МТМлар аниқ мақсадли, таълимий жараён олиб бориладиган, билим эгаллаш учун илк қадам ташланадиган муассасага айланиб улғурди. Ҳар бир кичкинтойда ўзига хос қобилият бор, бироқ ўша иқтидорни ривожлантириш учун тарбиячи жуда кўп тер тўкишига тўғри келади. Ота-оналар билан яқин ҳамкорлик ўрнатилмаса, жараён янада мураккаблашади, — дейди устоз мураббий.

Эътироф этиш керакки, Ҳамида Аҳмедова ота-оналар билан ишлаш бўйича ўзига хос иш услубига эга. Фарзанди муваффақиятларига бефарқ бўлмаган ота-оналар кунда-кунора тарбиячи билан суҳбатлашишга фурсат топади. Лекин, ўғил-қизининг таълим-тарбиясига бепарво қарайди-

ган кишилар ҳам борки, уларнинг боғча ҳаётига қизиқтириш тарбиячининг қўлида. Ҳар кун ота-оналарга фарзанди нималар ўргангани ва бажарганини кўрсатиш орқали бунга эришиш мумкин. Оила даврасида қизиқиш билдирилиши бола учун ёқимли бўлиб, унинг кейинги кунлардаги фаоллигини белгилайди. Ҳамида Аҳмедова «Фарзандим—жигарбандим» марказида мактабгача таълим муассасаларига қамраб олинмаган болаларнинг ота-оналари билан ана шундай усуллар асосида эксперимент ўтказиб, боғчалар ва оилалар ўртасидаги ҳамкорликни янада ривожлантириш йўлида меҳнат қилмоқда.

Фарзанд биз дунёга келиб топган энг азиз неъматдир. Бир болани тарбиялаб voyга етказиш қанчалик машаққатли эканини яхши ҳис қиламиз. Ҳамида Аҳмедова эса юзлаб, минглаб ўғил-қизлар таълим-тарбиясига уйрини бағишлаган. Меҳнатлари давлатимиз томонидан муносиб тақдирланган устоз-мураббий яна ўнлаб шогирдларни ҳам ушбу хайрли соҳага йўналтирган. Ҳа, у касбидан бахт топиб яшаётган аёл!

Малоҳат АБЗАМОВА,
Мактабгача муассасалар
ҳодимларини қайта
тайёрлаш ва малакасини
ошириш республика ўқув-
методика маркази
директори

Орамиздаги odamlar

Замон тараккий этган даврда кир

юваётганингизда кимдир ёнингизга келиб, совун ўрнида бутакўз ўсимлигини ёқиб, кулини ишлатишни тавсия қилса-ю, сиз унинг гапларига ҳайрон бўлмайсизми? Салкам қирқ йил мактабда ўқувчиларга кимё сирларидан сабоқ берган ўқитувчи Жаббор Нурматов кир юваётган рафқасига шу каби тавсияларни бериб туради. Тожихон Узоқова агроном бўлиб ишлагани учун ҳам турмуш ўртоғининг гапларида «жон бор»лигини билади. Кўпинча уларнинг суҳбати кимёвий элементлар, реакцияга киришувчи моддалар,

нинг қадами узилмайди. Қаҳрамони

миз нафақада бўлишига қарамай, ҳамон ўқувчиларга уйидаги сифрхонасида кимё фанидан дарс ўтади. Шогирдларининг «кўнгил кимёси»ни ҳам яхши англайди. Инсонда касбига нисбатан меҳр, садоқат бўлсагина Жаббор ака сингари шогирдлари, абитуриентлар қатори кечани кеча, кундузи кундуз демай ўқийди, изланади. Уларнинг ҳар бирининг қўлидан тутиб, олий ўқув юрти оstonасига етаклаб боради, имтиҳон натижаларини юрак ҳовучлаб кутади.

— Ўқувчиларининг талаба бўлишларини чин дилдан ис-

КЎНГИЛ КИМЁСИ

суоқликлар ҳамда эритмалар ҳақида бўлади. Оиладаги бу каби суҳбатлар эса, албатта, фарзандлар тарбиясига таъсир этмай қолмайди. Жаббор Нурматов ҳамда Тожихон Узоқова 1 ўғил, 5 қизни катта қилган бўлиб, қизларининг бари ота-онасининг изидан борди. Моҳигул Тошкент давлат тиббиёт институти, Севара Тошкент давлат педиатрия тиббиёт институти тавомлаб, Қаршидаги шифо масканларида ишламоқда. Жаббор ақанинг тўнғич қизи Дилдора биология фани ўқитувчиси. Кенжа фарзанди Шахноза ҳам пойтахтдаги тиббиёт коллежларидан бирида тахсил олапти. Кўрганнинг, эшитганнинг ҳаваси келадиган бу оила эришяётган ютуқлар, улар шаънига айтилаётган мақтовларнинг барига оилада яратилган соғлом муҳит, оила бошлиғи Жаббор Нурматовнинг тинимсиз меҳнатлари, изланишларию очик-кўнгиллиги сабаб.

Хонадондан ўқувчи-ёшлар-

тайман, — дейди Жаббор Нурматов. — Ахир, мен уларнинг меҳнати, чеккан заҳматлари, китобни қучоқлаб уқлаб қолганларининг гувоҳини-ку! Оstonамга қувончдан ҳайқариб: «Мен ўқинга кирдим, домла!», дея келган ўқувчиларимнинг ҳолатини ҳеч ким менчалик яхши тушунмаса керак. Гўё талаба бўлгандек ҳис қилиб кетаман, ўша пайт ўзимни. Акси бўлса-чи? Ана энди ўқувчининг шифо масканларида йўл қўймаслигим, насиб этса, келгуси йил албатта орзусига эришини тушунтиришим керак. Бу — қийин. Ҳар қандай ўқувчи ҳам бир муддат тушқунликка тушиши табиий.

Қаҳрамонимиз «Шухрат» медали соҳиби Жаббор Нурматов ана шундай фидойи, жонқуяр инсон. Унинг номини қамашликлар яхши билишади. Ота-оналар фарзандини шу ўқитувчига шогирдликка беришга орзуманд...

Моҳигул КОСИМОВА

ОРОМГОҲДА ҲАРАКАТЛИ ҲҲҲҲҲҲҲ

Ҳаш-паш дегунча, ёзги таътил ҳам бошланиб кетди. Болаларнинг аксарияти кадрдон мактаб билан уч ойга хайрлашиб, сўлим гўшалардаги хушманзара, мусаффо ҳаволи оромгоҳларга ҳордиқ чиқариш учун йўл олишди. Уларнинг мақсади битта, мазмунли ҳордиқ чиқариб, янги ўқув мавсумига кўнгилдагидек тадорик кўриш.

Оромгоҳда ўқувчилар янги дўстлар орттиради, сув тўлдирилган ҳовузда маза қилиб чўмилади,

кенг майдонда футбол ўйнайди. Аммо ҳар доим бир хил ўйинларни ўйнаш болаларни зериктириб қўйиши мумкин. Шу боис, тоғ ёнбағрида ва мактабларда ташкил этилган оромгоҳларда дам олаётган ўқувчиларнинг вақти янада мазмунли ўтиши учун ҳамда оромгоҳ мураббийларига ёрдам сифатида қўйида «500 ҳаракатли ўйинлар» услубий қўлланмасидан олинган ҳаракатли ўйинлардан энг қизиқарлиларини ҳавола қилаямиз.

ОҚСОҚ ТУРНА

Барча ўйновчилар икки жамоага бўлинади. Кенг майдонга иккита 5-6 метрли параллел чизиқ ўтказилади. Ҳар бир жамоа ўзининг белгиланган чизиғи орқасида туради. Барча иштирокчилар бир оёғини орқага тиззадан букиб, қўли билан уни ушлаб (ўнг оёқни ўнг қўл, чап оёқни чап қўл билан) туради.

Мураббийнинг ҳуштаги чалиниши билан иккала гуруҳ бир-бирига қарама-қарши сакраб-сакраб яқинлашган чоғда бўш қўли ва гавдаси билан рақиб ўйинчини туртиб букилган оёғини ерга туширишга ҳаракат қилади. Шунда иккала оёғи билан туриб қолган бола ўйиндан чиқади.

Ўйин қоидалари. Ўйинчилар бир-бирига қараб сакрашни фақат ҳуштак чалиниши билан бошлашади. Ўйинчида чарчаш аломати сезилса, унга тезда оёғини алмаштириб олишга руҳсат берилади.

ШИМОЛ ВА ЖАНУБ ШАМОПЛАРИ

Иштирокчилар ичидан учта ўйинчи сайланади. Биринчи ўқувчи ўйинбоши, иккинчи ўқувчи «шимол шамоли», учинчи ўқувчи эса «жануб шамоли» вазифасини бажаради. Ўйинчилар майдонча бўйлаб жойлашиб оладилар.

Мураббийнинг кўрсатмасидан кейин «шимол шамоли» иложи борида кўпроқ ўқувчиларнинг қўлларига уриб музлатишга ҳаракат қилади. «Жануб шамоли» эса «музлатилган» ўқувчиларнинг қўлларига қўлини бериб, «озод қилишга» ҳаракат қилади. Ўйин бир неча марта ўйналгандан сўнг янги ўйинчилар ўз ўринларини алмашадилар.

КИЧИК ВОЛЕЙБОЛ

Бу ўйинда 4-8 нафар бола қатнашиши мумкин. Шунча бола сизгадиган айлана чизилади. Болалар айлана бўйлаб жойлашиб, коптокни ерга туширмай бир-бирларига отиб ўйнайдилар. Шунда копток айлана ичига тушиб қолса, уни тушириб юборган бола

чизиқ ичига кириб ўтиради ва коптокни ушлаб олишга ҳаракат қилади. Ўйин давомида коптокни туширган болалар бирин-кетин чизиқ ичига ҳам бўладилар. Айлана орасига тушиб қолганлардан қайси бири коптокни ушлаб олса, чизиқнинг ташқарисига чиқади, коптокни олдириган бола эса унинг ўрнига чизиқ ичига киради.

Чизиқнинг ташқарисига ўйнайдиган болалар ичкаридаги болаларни копток билан уриши мумкин. Лекин отилган копток тегмаса, коптокни отган бола ҳам чизиқ ичига ўтиради. Ўйин иштирокчиларининг ҳаммаси чизиқ ичига ўтириб, бир боланинг ўзи қолса, у тўп отиб болаларни уради. Коптокни чизиқ ичидигилардан бири илиб олса ё копток ҳеч кимга тегмай чизиқ ичига тушса, ҳамма болалар ўринларидан туради ва ўйин яна қайтадан бошланади.

Наманган туманида футбол бўйича «Мустаҳкам оила йили»-га бағишлаб, Ўзбекистон миллий терма жамоаси сардори ва «Анжи» футбол клуби вакили Одилжон Аҳмедов иштирокида умумтаълим мактабларининг 1999-2000 йилларда туғилган ўқувчилари учун «Маҳорат сабоқлари» ташкил этилди.

450 нафар спортсевар болада илиқ таассуротлар уйғотган мазкур тадбирда О.Аҳмедов бўлғуси футболчиларга ўзининг фаолиятига доир маълумотларни сўзлаб берди ва нақирон авлод вакилларига ўз тилақларини ифода этди.

Сўнгра яшил майдонда туман жамоалари ўртасида футбол турнирига старт берилди. Унда 28-мактаб жамоаси бош совринни қўлга киритди.

ГОЛЛАНДЛАР ЭРТАГИ ТУГАДИ

Кеча «Евро-2012»нинг гуруҳ баҳслари ўз ниҳоясига етди. Мусобақани ёрқин ҳаракатлар билан бошлаган айрим терма жамоалар плей-офф учрашувларига қадар етиб келишолмади ва мухлислардан узр сўраган қўйи ўз юртларига равона бўлишди.

Айниқса, «учар голландлар»нинг муддатидан аввал китъа чемпионати билан хайрлашиши футбол ишқибозларини ажаблантирди. Чунончи, саралаш учрашувларида уларни тўхтатишга қодир терма жамоа топилмаган, шу боис ҳам кўпчилик голланд футболчилари «Евро-2012» бош соврини учун сўнгги босқичгача курашишга шубҳа билдиришмаганди.

Аммо «ўлим гуруҳи»нинг («В» гуруҳи) энг кучсиз жамоаси сифатида Нидерландларга очкосиз қайтган Роббен сафдошларининг маҳзун чехрасидан бугунги замон футболги лексикологиясидан «яққол фаворит» деган иборани мутлақо олиб ташлаш керак, деган мазмундаги хайратни ўқиб мумкин. «Арсенал» клуби таркибида юксак савияда ўйин кўрсатган ван Перси, «Бавария»ни ЕЧЛ финалига олиб чиққан Роббен, чўкаётган «Интер»ни «кулогидан тортиб» турган Снейдер, Ван дер Варт майдонда ҳамма эътироф этган «даҳшатли Голландия»дан асар ҳам қолмаганини кўрсатиб берди. Ваҳоланки, чемпионат арасида голландларни финалгача қўйиб қўйган мухлислар қанча эди?!

Гуруҳ баҳсларининг иккинчи кутилмаган инқироzi ҳам «Голландия» сўзи билан боғлиқ. Аниқроғи, бу голландиялик мураббий Дик Адвокат шогирдларининг чорак финал ҳақидаги орзулари эрта сароб бўлгани билан боғлиқ. Руслар бар-

ча куч ва иқтидорини «Евро-2012»нинг фақат битта матчида етгулик қилиб «ғамлаб» келишган эканми, кимсан чехлар истеҳкоми ни тор-мор келтирди-ю, худди финал баҳсини ўтказгандек тўхташди. Биринчи ўйинда чинакам футболчи сифатида таассурот уйғотган Жирков, Широков, Аршавин, Павлюченко сингари ўйинчилар қолган баҳсларда шиддатни кескин тушириб юборди.

Шунингдек, бир қатор кучли футболчиларга эга Хорватия, Швеция, Польша ва Дания терма жамоаларининг мусобақа билан хайрлашиши «Евро-2012»нинг сенсациялар учун ажратилган саҳифаси бўш қолишига сабаб бўлди. Худди голландлар сингари чемпионатни юз фоизлик «йўқотиш» билан яқунлаган ирландлардан «Евро-2012» бошланмасиданоқ шов-шувли натижа кутиш беҳуда эди. Трапаттони шогирдлари бу тахминни уч ўйинда ўз дарвозасидан 9 марта тўп олиб қилиб «исботлашди»...

Дарвоқе, 2016 йилда старт олувчи XV Европа чемпионатида ҳозиргидек 16та эмас, балки 24та терма жамоа иштирок этиши маълум қилинган. Демак, мазкур биринчиликда бош соврин сари олиб борувчи йўл узаяди, Туркия, Босния ва Герцоговина, Норвегия, Швейцария каби мусобақага мurosасизлик улашувчи терма жамоалар сони ортади.

Зоҳиджон ХОЛОВ

Яшил майдондаги тушкун кайфият